

శ్రీరస్తు.

ఆంధ్రకౌముది.

ఇది

గణపవరపు వేంకటవతికవి

ప్రణీతమగు

సర్వలక్షణశిరోమణిలోని న్యాయరణ సీసమాలిక.



పరిషత్ప్రకటించుచున్నది పునర్ముద్రితము

కాకినాడ

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచే బ్రకటితము.

1935

వెల 8 అణాలు.

కాకినాడ ముద్రాక్షరశాల.

గ్రంథప్రశంస.



ఈ గణపవరపు వేంకటపతికవి, నందవర బ్రాహ్మణశాఖకుఁ జేరినవాఁడు. గోత్రజుఁడు. ఆశ్వలాయనసూత్రుఁడు - ఈతని తండ్రి అప్పయ్యయ్యఁడు, తల్లి 'య్య. నివాసము గణపవరము. ఇది కాటేపలీముఖ్య మని వేంకటేశ్వర విజ లాసములో న్నాసికొన్నాఁడు. ఏమండలములోనిదో - ఈతఁడు రచించిన యములు:—

శ్రీకరంబుగఁ బదిరెండవయేటఁ దారావళు ల్రచించి ప్రాథిగన్న
మినిమునిమీసంబు మొనయు నేట యమకళతకంబానర్చి కౌశలముగన్న
మరువదియవయేట శృంగారమంజరియు నుదాహరణఁ జేసి ఘనతగన్న
మరువదే నగునేటఁ గృష్ణమల్లకళఁ జతుర్భుద్రఁ జెప్పి సంతుష్టిగన్న
సతీయును బాలరామాయణ ద్విపదఁ బొసంగించి బహువిధ చాటుకవిత
తిముదముగన్న నాదు జిహ్వించలంబు, తనివినొందదు కులదేవతావతంస
కేంకటేశ్వరచరణారవిందమహిమ, నవనవోన్మేషపేశవర్ణనలఁగాక.
మరమునకుబదు¹లభినవాంధ్రనిఘంటు కౌముది²కెనయాంధ్ర కౌముదియును
ణయతిప్రాసలక్షణ సీసమాలిక³ యాంధ్రప్రయోగరత్నాకరంబు
ఖలరేఫకారనిర్ణయపద్ధతి⁴ షట్ప్రత్యయముల ప్రస్తారసరణి⁵
గునిర్వదాటుఁబందములకువచనంబు⁶ సమధికాలంకారసారమనుమ
కృతులు సేయు మాపేర నీకెచ్చెల్లు, గాక పెఱకవులకు నెట్లు కలుగనేర్పు
ర నీశక్తి యెక్కడనైనఁ గలదె, గణపవర యప్పనార్య వేంకట కవీంద్ర.

సర్వలక్షణశిరోమణి, ప్రబంధరాజవేంకటేశ్వరవిజయవిలాసము నిందుఁ
దు.

ఇందు మొదటిపద్యములోని వృత్తాంత మింతవఱకుఁ దెలియదు గాని
పదానిలో నుదాహరింపఁబడిన 1. వేంకటేశాంధ్ర మను నామాంతరము
సర్వలక్షణశిరోమణిలోని ద్వితీయోల్లాసము. రెండవది తృతీయోల్లాసము.
ప్రథమోల్లాసములోని యొక ప్రకరణము. 4 ది యైదవయుల్లాసము మొద
ప్రది. 5-6లు దీని నాల్గవయుల్లాసములోని భాగములు. ఇదిగాక, కవితా
ము, నాయికానాయకలక్షణములు, కావ్యలక్షణము, రసప్రకరణము, కా
వ్యప్రకరణము మున్నగునవియనేకప్రకరణము లీయుల్లాసములలో నిమిడియు

న్నవి. యెడనపద్యమున నంకములచే నిరూపింపఁబడినవి యాఱును నామమాత్రా వశిష్టము లని కవులచరిత్రయు, ప్రబంధరాజవేంకటేశ్వరవిలాసపీఠికయుఁజెప్పచున్నవి. ఇందలి యింకొకపద్యమునుబట్టి యీకవి వసంతతిలకభాణమును దెనిగించినట్లు కనఁబడుచున్నది. మొదటిపద్యమున నుదాహరింపఁబడిన తారావళి తన్ని గలవో కాని యిందు యేకకారనిర్ణయమును దారావళిగాఁ జెప్పెదనని కవి ప్రతినఁచేసినట్లు కన్పట్టుచున్నది. ఇట్లు బహువిషయములను దెల్పు బహుగ్రంథములు రచించిన యీతనికృతులలోఁ గొన్ని పోయిన వేమో గాని సర్వలక్షణశిరోమణి బహువిధముల లోకమున కుపకరించు గ్రంథమని మాత్రము వచింపవచ్చును.

కవికాలమును, గవులచరిత్రమును : బ్రబంధరాజవేంకటేశ్వరవిలాసపీఠికయును సరిగ నిర్ధారణచేయలేదు. ఇతఁడు ప్రబంధరాజవేంకటేశ్వర విలాసములో విన్నకోట పెద్దనార్యుడల కావ్యాలంకార చూడామణ్యాదులను బేర్చానుచు “సర్వలక్షణ సారసంగ్రహ, సరస్వతీవిలాస, సాత్యచింతామణి.....లక్షణంబులకు లక్ష్యంబును” అని వ్రాసికొనియెను. ఇందుఁ బేర్చినఁబడిన సర్వలక్షణ సారసంగ్రహము చిత్రకవి పెద్దనార్యుడు రచించినదే కాని కూచిమంచి తిమ్మకవిది కాదని తలఁపవచ్చును. ఏమనఁగా- కవి తన గ్రంథముల యవతారికలయందే కాక యీసర్వలక్షణశిరోమణి యల్లాసముల తుది గద్యములయందుఁ గూడ... “కర్ణాటతుండీరచోళపాండ్యమండల ప్రముఖాఖిల మండలాఖండల దత్త మత్తసింధుర...రత్నాంబరాదివస్తు...నిఖిలశుభలక్షణ లక్షణకవి వేంకటపతికవి” యని వ్రాసికొన్న దానింబట్టిచూడఁగాఁ బాండ్యమండల ప్రభువులలోనాంధ్రకవుల నాదరించుటచే బ్రశస్తికెక్కిన—“మండలేశ, పాండ్యమండలేశ, పాండ్యభూవిభు” మొదలుగాఁ గల విశేషణములచే వ్యవహరింపఁబడినవాఁడు విజయరంగచోళనాథభూపాలుడే యని పెక్కుండ్రు దాక్షిణాత్యకవుల వ్రాతలవలనవిశ్వసింపఁదగియుండుటచే నిక్కవి యతనికాలమందే, యనఁగా క్రీ. శ. 18 శతాబ్దము మొదట నుండినవాఁడై కూచిమంచి తిమ్మకవికి సమకాలికుడైయుండునని తోచును.

ఈగ్రంథములు నందందు “ప్రబంధరాజవేంకటేశ్వరవిలాసములో సరిచూచునది” యని యుండుటచేతను ఆగ్రంథము నవతారికలో సీగ్రంథములోని వేఱువేఱుభాగములు వేఱువేఱు కృతులుగాఁ బేర్చినఁబడియుండుటచేతను నేది ముందురచియించెనో నిశ్చయించుట కవకాశములేదు గాని కవితాలక్షణము వేం

కటేశాంధ్రము (అంధ్రనిఘంటువు) అంధ్రకముది, నిఖలచేఘటకారనిష్ఠులము, వడ్డివంశతిచ్చందోలక్షణము మొదలుగాఁ గల లక్షణములను ముందుగా రచించి నానికి లక్ష్యముగాఁ బ్రబంధరాజవేంకటేశ్వరవిలాసమును రచించి యాదుఁదాను బూర్వము రచించిన యాచూలక్షణములను వేటువేటు కృతులుగాఁ బేర్చిని తరువాత మఱికొన్నిలక్షణములనుగూడఁ జేచ్చి యాపూర్వోక్తలక్షణములన్నింటికీఁ గలిపి సర్వలక్షణశిరోమణి యను పేరుపెట్టి యుండు నని యూహింపఁదగియున్నది.

గీ. వేంకటేశాంకితమ్ముగ వేంకటపతి, రచిత సర్వలక్షణశిరోరత్నకృతిని

యాధిగఁ దలిర్చు నాంధ్రద్విరూపకోశ, మనవెలయు దశమోల్లాసమసమలీల.

అను పద్యముచుట్టి యిది పది యల్లాసములకుఁ దక్కువకాని గ్రంథమని యాంధ్రద్విరూపకోశముతోఁపాటు మిగిలిన గ్రంథములుగూడ మిగిలిన యల్లాసములలో నిమిడియుండు ననియుఁ దెలియుచున్నది.

ప్రబంధరాజవేంకటేశ్వర విజయవిలాసమును ముద్రించిన యముద్రితగ్రంథచింతామణి పత్రికాధికారులకును లక్షణశిరోమణి తెలియరాలేదు, కావుననే “యిక్ష్వావి కృతులలో నొక్క వేంకటేశ్వరనిఘంటువు తప్పఁ దక్కిన గ్రంథములు నామమాత్రావశిష్టములై యున్నవి.” అని చెప్పియున్నారు. ప్రబంధరాజము నెఱిగిన కవులచరిత్రమును లక్షణశిరోమణి నెఱుంగదు. కావుననే “రెండు మూఁడు కృతులు దక్క శేషించిన వన్నియు నామమాత్రావశిష్టము లయినవి” అని వ్రాసెను.

ఇంకను వేంకటపతికవింగూర్చి తెలిసికొనఁ బరిష్కర్తృత్రిక 4 వ సంపుటములలోఁ జూచునది. పైవిషయమును దానికి సంగ్రహమే.

ఇది వేయిచరణములుగల సీసమాలిక. సర్వలక్షణశిరోమణి పూర్తిగఁ బరిష్కర్తార్యాలయమునలేదు. అందుఁ గొముదిగల తాళపత్రసంపుటములు రెండున్నవి. అందొకటి యసంపూర్ణము, రెండవది పూర్ణమే గాని వ్రాతతప్పులు మెండు. ఈ రెంటినిబట్టి, వ్రాయించి దీనిని బ్రకటింపవలయు నని వెనుక పరిష్కర్తార్యాలయము చెన్నపురిలో నున్నపుడే సభ్యులు తలచిరి. మాతృకనుండి నేనే యొక్కపుత్రికను వ్రాసితిని. దానిని కొ.వేం. లక్షణరావుపంతులుగారు నితరులును, సంస్థరించుటకుఁ దండిగుంట సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి కిచ్చియుండిరి. దానిని వారు సంస్థరింపకుండఁగనే కీర్తిశేషులైరి. వారియొద్దినుండి వ్రాతపుస్తకము మరలదొరకినదికాదు. అంతటితో నాయుద్యమ మప్పుడు తగినది. అప్పు డప్పుడు శ్రీయుత గునుపాటి

యేనాదిరెడ్డిగారు మున్నగువారు తలంపునకుఁ దెచ్చుచుండుటచే నితీవల దీనికి మరలనొక పుత్రికను వ్రాసితిని. దానిని శ్రీసూర్యరాయాంధ్రనిఘంటు కార్యాలయ నిర్వాహకులు బ్ర. శ్రీ చర్ల నారాయణశాస్త్రిగారు పఠింపించిరి. అదియే యిది.

దీనివిశేషము లిదియే చెప్పుకొనుచుగాన నీ చిన్నిపొత్తమునకు విశేషించి విమర్శము వ్రాయలేదు.

ఈసంపూర్ణతాళపత్రపుస్తకము పఠవత్పుస్తకభాండాగారములో 16 వ సంఖ్యగలది. చివర-“౮౦౦ గ్రంథము. సిద్ధాంతినామసంవత్సరము ఆవణి నెల ౧౫ తేది రాచవేల్పు కృష్ణమరాజు స్వహస్తలిఖిత”మని కలదు. ఇది పుమకోటలో సంపాదించబడినది. ఈ సంపుటములో దీనితోపాటు శబ్దమంజరి, ఆంధ్రనామసంగ్రహము, అకారాదిదేశి తెనుఁగునిఘంటువు, వేంకటేశాంధ్రము, ఆంధ్రశబ్దచింతామణి యు గలవు.

కొత్తపల్లి సూర్యరావు.

విషయసూచిక.

	పుట.		పుట.
తద్భవములు, తత్సమములు	౧	విశిష్టాన్వయము	౨౦
దేశ్యములు	౨	తద్భవములు	౨౨
అచ్చ తెనుఁగు	౨	తిబెతభాతుదశలకారములు	౨౩
గ్రామ్యాక్షులు	౩	సముచ్చయపద బహువచన క్రియా	
సంస్కృతసంజ్ఞాప్రకరణము	౩	జాత్యైకవచనములు	౨౫
ద్విత్యవిధానము	౫	ఆచారార్థక్లిప్తప్రత్యయములు	౨౫
జత్వవిధానము	౫	స్వార్థహేత్వర్థముల నిజరములు	౨౫
అజంతములు	౫	పూర్వప్రయోగములు	౨౮
హలంతములు	౫	శవర్ణయంతపదములు	౩౧
దేశ్యములయందుఁ దెనుఁగులయందు వచన		సకారయంతపదములు	౩౨
రూపములు	౫	బండితాలతోడిపదములు	౩౨
ద్వితీయావిభక్తులు	౧౧	కవర్ణద్వితీయఖకారములు	౩౨
తృతీయాదులు	౧౨	కవర్ణచతుర్థఖకారములు	౩౩
అచేతనసప్తమిద్వితీయతృతీయలు	౧౩	వర్ణద్వితీయభకారములు	౩౩
అవ్యయములు	౧౫	వర్ణచతుర్థఖకారములు	౩౩-౩౪
ప్రీప్రత్యయకారకములు	౧౫	వకారద్విత్యాంధ్రపదములు	౩౫
తెనుఁ గొక యక్షరముపై సంస్కృత		కియ్యవర్ణ్యగలపదములు	౩౫
సమాసములు	౧౮	మకారహకారసంకలితపదములు	౩౫
తెనుఁగు సమాసములు	౧౮	క్రారావుడిగలపదములు	౩౫
సంబంధము	౧౮	ఋకారయంతపదములు	౩౫
సప్తవిధస్వరధారయములు	౧౮	త్రిశూలబంధపంచచామరము.	౩౬

శ్రీరామ. ఆంధ్రకౌముది.

క. శ్రీభామానందోజ్జిక, భాభవనిజయందహాసభాగభగ శ్రీ
శోభితశుభతత్త్వచకుం, భాభోగకిలాస వేంకటాచలవాసా.
వ. అవధరింపుము.

సీసమాలిక.

శ్రీకరమ్ముగను సంస్కృతమునకును బ్రాకృతమునకుఁ గలలక్షణములు చెప్పి
తెనుఁగున నావిధమ్మున లక్షణము చేయ రాళ్ళుని యదియు నేరంబు గాదు
తొల్లిటిసుకవుల కెల్లచు నను ధన్యుఁ గావించుతలఁ పింతె కాని యనుచుఁ
గుకవిజనాజ్ఞానఘోరాంధతమనముఁ బోఁగొట్టఁగల్గు కౌముదివిధాన
నిల మున్ను దెలుఁగున నెవ్వారెఱుంగని యాంధ్రకౌముది యనునట్టికృతిని
సీసమాలిక గాఁగఁ జేపితి నిపు డున్నకవులకు రానున్నకవుల కెల్ల
నుపకారముగ నిది యెపుడు నాచంద్రతార్పారమై కౌముది యటుల వెలయుఁ
గన నిందు సంజ్ఞాప్రకరణము మొదలుగఁ దత్తత్ప్రకరణముల దనరు వరుసఁ
దత్తిలింగపదంబు తదృపం బగుటచేఁ దెలుఁ గనఁ దగె నట్టితెలుఁగు ప్రాకృ
తాభిధానముగాన నాలక్షణములు తొలుతఁ గవులకెల్లఁ దెలియవలయుఁ
దత్తుం బనఁగను దద్భవంబును నాఁగ దేశ్య మనఁగ నచ్చతెనుఁ గనంగ
గ్రామ్యంబు నాఁగను గలవైడుతెఱుఁగులు వానిని వివరింతు వరుసతోడ
నది యెట్లు లన వినుఁ డబ్బాఱుఁడు గురుండు గురువు వనమ్ముచు దరువన నీకఁ
దద్భవంబులు పొల్చు ధర్మంబు దరమంబు ద్రుహిణుండు దుగిణుండు ద్రోహి దోగి
శిఖి సేక లక్ష్మీ లచ్చి లఘువు లగువు సముద్రము సంద్రము ముగ్ధ ముగుద
ముఖము మొకము ధనము దనము ఖని గని గర్వమ్ము గరువముఘనముగనము
రోషము రోసము రుద్రాక్షమగు రుద్రరాక దాక్షిణ్యము దాకిరమ్ము
మర్యాద మరియాద కార్యంబు కర్జంబు స్వరుఁడు మరుఁడు నృకేశరి నెఱసరి
కావ్యంబు కబ్బము గంధంబు గందము యాతులు జప్తులు యశ మసంబు
దీర్ఘిక డిగ్గియ యర్ఘ మగ్గువ శుద్ధి సుద్ధగు శుక్రండు సుక్తుధుండు క్రొమరుఁడు
హర్ష మానరుసంబుయముఁ కుజముఁడుచంద్రముఁడు చందమరుఁడు కుమారుఁడు
భాషయు బాసయా దోషము దోసము చక్రము జ్ఞాన సంధ్య సంజ

స్నిగ్ధంబు నిద్దంబు శ్రీ సీరి మతి మది భగ్నంబు బన్నంబు బ్రహ్మ బాహు
 ఆజ్ఞప్తి యానతి యజ్ఞంబు జన్నంబు జిహ్మండు వెన్నుండు విద్య విదై
 వైరము వేరము భారము బారము గ్నానంబు తానంబు ధార దార
 ద్యూతము జూదము స్థూలము తోరము సంభము కంబము ధాత తాత
 భేదంబు బిద్దంబు భిక్షము బికిరము కుబ్జుండు గుజ్జగుఁ గులము కొలము
 ఆత్మ యాతుమగుఁ బుణ్యంబు పున్నెంబు యత్నము జతనమ్ము రత్నము రతనము
 దగ్గ దగ్గి ద్వయము దోయి దిశ దెనయా వీర్యంబు బీరంబు వృధిని పుడమి
 శయ్య సెజ్జగు బ్రహ్మచారి బాహ్మచారి రూఢి రూడి యగుఁ జంద్రుండు చందు
 ధాలు డాల్ వాలము వాలు వలము పొల శల్యుండు సెల్లుండు సంఖ్య సంక
 గుణము గొనమ్ము దక్షిణము గక్కినము కంఠమ్ము కంటము ఢక్త డక్త విధము
 తిత్తము వేళంతము వెంచ ఋక్షము ర్చిక్త విధి విది వీధులు వీడు లనంగ
 దేశ్యము ల్దగు నింక తెంచరి పొత్తిక కఱద లదరులు చక్రటి రపాలు
 మక్కువ యెరకువ పొక్కుడు రపణాలు కడిది యేదైత గొండ్లి కడకక్రేడి
 కడవన మిక్కిలి పెడ మొగి యెనకంబు పొలపంబు మఱకువ పొరి బిడారు
 తివురుట వెనక్రేణి తెంకువ పూఁ పొగి వీచోపు నవి లలి విన్నదనము
 పుచ్చడిక విలాతి యొచ్చెల పుయిలోట వదరులు మలత యెల్లిదము తెన్న
 క్రచ్చట మర ప్రబ్బ యచ్చిక యసలారు సూడిద కడిపాయ బోడు లులిపు
 వేనవేలాక నెవ్వీ గొచ్చ మెదరేసు గొల్లెన యంగద యెల్లి విసిరి
 యోహరిసాహరి యుప్పుఁబట్టియ యతిముటి క్రన్నన యాల మలతి
 యాబిడ నిరుడు సయ్యాటంబు నెమ్మోము బమ్మెర కెలాటకమ్ము కనుపు
 క్రొన్నెల నెత్తమ్మి క్రొన్నన వంగుడు క్రిక్తలు వాలాయ మక్కు వాఁక
 తక్రటి యేకట యెక్రటి బ్రుంగుడు వటువాత వండలి వంత వటపు
 లగ్న పల్లియ వెండి యగ్గంబరిది జన్నెపలుకులు చెచ్చెరఁ బాటుండు కరి
 సోబె యోడలదొంతి లేబర డెంకణా లుప్పవడం బర యోల మసలు
 కరకరి సేరిరి కలువడం బన్నువ తెమ్మెర రజ్జులు దిమ్మనంగ
 తత్సనుదేశ్యతద్భవములఁ గలయని తేటనుడుగు లచ్చతెనుఁ గనఁ దగు
 నది యెట్టలనః—నింక నలరు పేరు కొలంకు నూనెనా నాముదంబానవాలు
 బండి వసర మెద్దు వండు పప్పు వృప్పు రూక లాకులు సాకు బాఁకు మేకు
 గుట్ట మేనిక యెండ కోట వెన్నెల కొల్ల గడి పులి నెల వలి మడుఁగన నిఁ

గ్రామా లజాలు పురాణాలు దోషాలు శాస్త్రాలు వేదాలు సంబరాలు
 గంతులు పొక్తులు గ్రద్దలు బొందలు గానాలు మొదలుగాఁ గల వదములు
 వాసేపు వైరు రాగేసేపు నీపూను కూసుకుంటా గొంతి గుద్దరాకు
 పాడేపు కాలెత్తి యాడేపు వస్తానె నూసేపు నాని కంఠానమీరె
 ననుక్రియ ల్గొడలైన యవి గ్రామ్యములగు నిట్టివి తెగడునెడ నగవుతటిఁ దగు
 సరవిగ దీనను సంజ్ఞాప్రకరణంబు వివరింతుఁ గలదంత కవులు వినుఁడి
 ఆదులు స్వగిములు నచ్చు లనఁగ నొప్పుఁ గాదులు హల్వ్యజనాఖ్యలఁ దగుఁ
 రహి, అకారము కవర్గము హకారము విసర్గలు కంఠభవములై నలుపుగాంచుఁ
 గన, ఇకారము చవర్గము యకారశకారములు తాలుభవములై యలరుమిగుల
 నిక, ఉత్పము పవర్గ మిఃపలు నోష్ఠభవములు దంతోష్ఠభవము వకార
 మొగి ఋతురషములుతగుమూర్ధభవములై యగు ణ్తులనలుదంత్యములనంగఁ
 గన నేత్వ మైత్వంబుఁ గంతలాలవ్యంబు లోత్వ మాత్వంబు కంఠోష్ఠ్యము లగు
 నరయంగ యరలవ లంతస్థ లనఁ బొల్పు శవసహలూష్టాఖ్యఁ జనును మఱి జ
 ఇమణన లనునాసికములునొ నికలిఃప లివిజహ్వమూలభవమనంగఁ
 నలయుపధానీయ మనఁ దగు నీరెండు తెలుఁగు వదములలోపలఁగలవిక
 నవల నజంతహలంతసంధులన సంధులు ద్వివిధంబులై నెలయు నందు
 ల నజంతసంధి మొట్లన వినుం డాది శబ్దాంతవత్త్వంబు తదగ్రశబ్ద
 (పూర్వ)వర్ణంబుతోఁ బొందునందిన సంధి యగు దీని కింక లక్ష్యము లొనర్తు
 నచ్చుపై నచ్చున్న నది యకారం బగు నెంతయమ్మా యింతి యివియన మఱి
 యాదంత మీదంత మూదంతముల మీఁద నచ్చున్ననుయకార మగునదినినుఁ
 డానవాలాయిల్లు మానిసీయొక్కరుం డిందూ యనుచు వేఁడె నిందన నిక
 నవలనిదంతము (లయి)నట్టిక్రియలకుఁ దగు కిషప్టికి నుదంతంబులకును
 బైనచ్చు గల్గినఁ బదరూప మంతట నిత్యంబుగా వచ్చి నెగడుఁ గృతులఁ
 గంటి కివెల్లను ఘనున కిచ్చి రనంగ శి (ఖరిణి) కెంతహర్షించి రనఁగఁ
 దగిన తనకుదారధర్మపాలనలీల యనఁగఁ ద్రేతాగున్న లేమయ్యె నాఁగ
 నలయదంతములకే యచ్చు పైనుండినఁ బరరూప మొక్కచోఁ బరఁగునంద్రు
 ముని కినుకుడిగె గంగనుకాసె చేష్టాపై మహిమెట్టి దెంతొరు లహియనమఱి
 యావరయావంబై యగు నిదంతములకొక్కడలఁ జేరిది చేరియిది యనంగ
 నఖలప్రబంధంబులందలిలక్ష్యము శ్వేచ్ఛేట యొకకొన్ని విస్తరింతు

నెమ్మెచ్చె నాఁగను దమ్మంటలు నాఁగను దివ్యేంత యనఁగ మదించె ననఁగ
 వానిదవంధ్యజీవన మనంగ ననలజ్యోతుండ నన నిచ్చుచుండు ననఁగ
 నంతం తనఁగఁబరమాత్మందు రనఁ దామరసనేత్రలిండన బ్రహ్మతండన
 శౌరిచ్చు భక్తి వేసారక యెంతధికం బైన గురువాఙ్మ గనుఁగొన నన
 మీ రిప్పు డఁద ఊమ్మికను బొత్తిది యన నేయుమేయు మన నేయేయనంగ
 నెలయుచునుండు నిష్పిధముగ నింక హలంతసంధులు కొన్ని యమర వినుఁడి
 లఖలశబ్దాంతక్రియాంతనకారము ల్నిలుచును బై నచ్చు గఱగు నెడలఁ
 గలుగనియెడలఁ బై కచటతపలు గల్గ నవి గజడదబలై యానకార
 ములు సున్నలగుచుఁ బొల్పుగఁ దగు నీయైదు వర్ణము ల్లాకను బైని వేతె
 హల్లున్నఁ జను వచ్చు నల్లనకారము వరుస వీనికి నుదాహరణ లెన్న
 రిపు నోర్చె బహుమతి నృపుచేతఁగంటివి నీకంటెఁ జతురుండు నీకుఁ దరము
 నీకెన్నఁ బ్రతియు భూలోకాన లే దౌర కపుల రమ్మని వేడుకన్వచింతు
 వర్ధలవీక్షింతు వనిని నీవసముల నింతువనఁగ నిట్లు నెగడు నింక
 రహిక్లెక్కులు ప్రవర్ణపదసంధులు గల తెఱఁగులు కొన్నింటిఁ దేటఁజుతు
 నచ్చుతెగ్గునుడల సంత్యము లగు డురునులులు నడుమను గడలఁ దగిలెడి
 తఱిని వానఁగల యుత్త్యము నిల్పుఁ బోవును హల్లులుపై నున్న నది యెటులన
 నీడురాజులనంగ నీద్రాజు లనఁ దోడు గలిగె ననంగఁ దోడ్గలిగె ననఁగ
 నూరుఁగాయ యనంగ నూర్గాయ యన జాఱుఁగొప్పనా నిడుద జార్గొప్పనంగఁ
 గనుపండుగ యనంగఁ గన్పండుగన వినువాఁక యనంగ నివాక యనఁగ
 వాలుమించులునాఁగ వాల్తించులన మేలుకనె నన మేల్లనె ననఁ దగు మఱి
 యొక పేరఁగూర్చి వలుకుచోడుపురుతులఁగల యుల్వెమట్టుల నిలుచుఁ బోవు
 గాడుపు గాడ్చనఁ గడుపు కడ్చన నొప్పు నప్పు డడ్చన నిట్లు లమరుచుండు
 నేరుపు నాఁగను నేర్పునాఁ దనరు నెత్తురనంగ న్నైతునాఁ బరఁగు మఱియు
 నులులపై నుత్వ మట్టుల నడుమఁ దగుఁగడనులుల యుత్వ మట్ల తగదెందు
 కానుపు కాన్పునాఁ గనుము కన్తన నొప్పుఁ గలను చదలన నీగతిఁ దగునిఁకఁ
 బడికింపఁ బూర్వప్రబంధప్రయోగము ల్వివరింతు నొకకొన్ని వినుఁడు తెలియ
 నజ్ఞులములకు వత్సర్థమా నిజ్ఞులముల కట్ల కూరిచి పలుకుతఱిని
 అగడి తగడ్డ పొగడిత పొగడ్డనా గిలక గ్గిలయనంగ మొలక మొల్లు

నాఁగ మలక మల్ల నాఁగఁ బలక పల్ల నాఁగఁ గొఱత కొర్ర నాఁగ నిటులు
 డెదలాట డెల్లాట డెలికానిరాక నాఁగఁ జెలికానాకనఁగఁ దగునిక
 నేకపదమున కిత్వ మణఁగుఁ గల్లుఁ గొలిమి కొల్లి యనఁ దగు మఱి పొట్టి
 రేను పొట్రే నన నొను మన్నెఱికిము చున్నెర్ల మన నిట్లమరు నవలను
 దెనుఁగున నైయాలకును విరళత్వంబు వచ్చు నణఁగును వయిని పైని
 లయిదును నైదును దయివాఱ దైవాఱ నపు నొను గవులు కౌలనఁగనిటులు
 దలఁపఁ గ్రియాపదాంతము లై నరేఫలపయి నుత్వ మంతటఁ బరఁగు నణఁగు
 నొకచోట హల్లుపై నున్న రమాధవుఁగొలుతురు తలఁపుదుర్గురువు ననఁగఁ
 దోయజకువలయాపులు పశ్చిమాద్రిపైఁ గ్రుంకుదు ర్వడిగా నొంక నవల
 లఘుపులతుడిహల్లులకును డాపలనున్న సున్న లూఁదుచుఁ దేలుచును దలిర్పు
 ఘనుఁడు ఘనుండునా నినుఁగ నెను నినుంగ నెనన నన్నునునిన్నుననియెడినుఁడు
 వులపై నకారంపుఁబొల్లల్ నిలుచుఁ బోవు నచ్చుపై నుండెడియట్టిచోట
 నిన్ను నెఱుంగును నిన్నెఱుంగును నన్ను నెఱుఁగు నన్నెఱుఁగునానిటులఁ దనరు
 నవలదీర్ఘములపై నఱుసున్న నూఁదరు గూఁడు తూఁడన నిట్లు గొఱలుచుండు
 నరయంగ నిఁకమీఁద నన్నకారపుఁబొల్ల నూఁదఁగఁ దగు నచ్చుపైఁ దగునెడఁ
 బన్నుగ నందిని యన్నేటితరఁగనా వెన్నుండు నరున. కిచ్చెన్నుదుటన
 నిటుల వెలయుచుండు నిఁకజ శ్ర్వరీతులు తెలిపెదఁ బ్రథమాంతములపయికచ
 టతపలై దును గనడదవలౌ రాముండు గనియె లక్ష్మణుఁడు సెప్పెను గురుండు
 డక్కిరి భరతుండు దక్కు శత్రుఘ్నుండు వుట్టెనా లక్ష్మ్యము లిట్టి వింక
 నవల సుబంతపర్యాయంబు నేర్పడ సర్వవిభక్తులసరణి దెలుపు
 దలద్వితీయయు మొద లాఱువిధక్తుల యాకాంక్షలేనిచో నలరుఁ బ్రథమ
 యలప్రథమయు ద్వితీయయుఁ దృతీయ చతుర్థి పంచమి షష్ఠి సప్తమియు నవల
 సంబోధనయు నాఁగ సరవితో నెనిమిదివగల విధక్తులు వఱలుచుండు
 డుమువులు బ్రథమగ నమరునౌ నిను లనునవిరెండునుద్వితీయయనఁజెలంగుఁ
 జేత తతోడతోఁజెలఁగుచుండుఁ దృతీయ యావల కైకొఱ కనఁ జతుర్థి
 వెలయుమఱి, కతన, వలన, కంఠెను పొంఠె*యనఁగను బంచమియైయెసంగు
 నూహించుఁ గి, కినులు, యొక్క, కు, కునులన షష్ఠియై చెన్నారు సరవి వింక
 నిందు నందు ననంగ నిదియ సప్తమిగ నొప్పు నెడిఁపిలుపు సంబోధన మగు

వరుస వీనికి నుదాహరణలు రాముండు, రాముని, రాముచే, రాముకొఱకు, రాముభద్రువలన, రామచంద్రునకు, శ్రీరాఘవునందు, నోరామ యనఁగ నవలఁగూర్చుడుద్వితీయకు గుఱించి యననాహరిగుఱించని రిచ్చు లమరు లనఁగ నల చేసి యనుత్పతీయకు వచ్చుటంజేసి యనఁగ రాజిల్లు వలన ననియెడి పంచమి కలరు శ్రీవలన ననంగ లోవలను షష్ఠి కిలలోవల ననంగఁ దనరును విషయాత్థమునను వ్రించు సభమికి భరతవిషయమునఁ జతురుఁ డనఁదగు నిఁకఁ దత్పరూదులకు విభక్తు లెక్కెడిచందంబు లెవ్వ యనినఁ బొల్లలును విసర్గములుఁ బోవ సంస్కృతపదములఁ దెనుఁగువిభక్తు లెక్కఁ బురుషవాచకములై పరఁగునదంతశబ్దంబు లన్నియు నుదంతము లగును నలయదంతంబు లుదంతంబు లగుచోట నొకనిఁ జెప్పఁ దలంపనొదవు 'డు' పది తోడనె యుజసున్నతోఁగూడి రాఁదగు ఘనయశుఁ డనఁగ రాఘవుఁడన నిఁకఁ గన నాంతనాంతఋకారాంతశబ్దాలలో నొకకొన్ని పొల్పుగ వినుండు తగ బ్రహ్మ వేద మాంధాత నేత నియంత వార కర మొదలైనట్టికబ్బ ములకు డుక్రత్యయ ములయ్యెమునురాదు ధాతధాత్యుఁడనంగఁ దనరునొకటఁ దగభూ తముఃఖ్యపదపత్యుష్టయముతుద వచ్చు నడంగు డుత్వంబు వినుఁడు భూరుండుసూరు వృద్ధుఁడు వృద్ధు నీచుండు నీచ మూర్ఖుఁడుమూర్ఖు నెగడిరనఁగ లక్ష్మ్యంబు లిట్లు చెలంగును వరుసగ నింకఁ దద్వేదంబు లేర్పఱింతుఁ గనఁగఁ దిర్యగ్వాచకపదము లొక్కెడఁ బురుషాఖ్యల పికల్పముగఁ జూపు గని కొఱలు నెల్లన నురగుం డురగము గ జేల్పదుఁడు గ జేంద్రమన ఘనుఁడుఘన మన నరసింహుఁ డనఁగను నరసింహ మన నృకంఠిరవుఁ డన నృకంఠిరవమన నశ్వోత్తముఁడు నాఁగ నశ్వోత్తమమన నైరావతుండనఁగ నైరావత మనఁ బక్షింద్రుఁడనఁగను బక్షింద్రమనఁ గోకి లేంద్రుండనఁగఁ గోకి లేంద్రమనఁగఁ బేర్చొన ముఱి వర్ణభేదములఁ దలిర్పు జాత్యశ్వవాచకశబ్దములను యుక్రత్యయమె యొప్పెగుగతిఁ దెల్పెదఁ గఱిసిలండు బొల్లండు నీలఁ డనఁగ ముఱి జన్నఁ డనఁగ జమ్మండన సారంగుఁ డనఁగనిట్లు లుదాహరణములలరు స్థావరములఁ గొన్ని సరసిఁ జూపుఁగని మందరుఁడు మందరముననంగఁ బర్వఁ తుఁడుఁబర్వతమ్మగోత్రుఁడుగోత్రముసముద్రుఁడుసముద్రమననిట్లులుసురతరుఁడు సురతరు వనఁ బొల్పు ముఱి యాగతిని బ్రయోగములు కబ్బంబులఁగానమింకఁ దలఁప నిదంతశబ్దముల కన్నింటికీ బ్రథమైకపంచనంబు పరఁగ దెందు

హరి మతి నారి యస్సరవిచేఁ బ్రాతివదికము తిదస్థంబు తేటపటుమఁ
దగ నుకారాంతపదము పురుషాఖ్యల పుత్వంబు శుత్వంబు బొందుచుండు
బ్రభుప్రభుండన రహిగ నిన్విధముగ గురుఁడు గురువువాఁడఁబరఁగుచును
యీదారి నుడులు లే నొదింక స్త్రీలింగ పదములయందు పుత్రత్వములై
వచ్చును ధేరుపు వధు వనుగతి నింకఁ దక్షిణ యలముదంతముల కెల్ల
పుత్వంబు గల్గుఁ బోవును మీఁద రాహుపు రాహునా బాహుపు బాహువాఁగ
మేరు మేరు వనంగ నూ రూరు వన రఘు రఘు వన నిల్లు మరఁగు నవలను
సరవిగ గటు పటు శబ్దముల రెండు పుకారంబుకే చెంది కటుపు పటుపు
నావిరాజలు నిట్లు లావల నింకొక్కపటుశబ్దము శువుల వటలు నెటవ
వటుఁడు వటువన నీవరుచ నుదాహరణంబులు లెప్పు దనర్చుచుండు
నిని యజంతప్రథమైకవచనములా నిక హలంతప్రథమైకవచన
ములని యెట్లన్నఁ చెల్పుదు నొకకొన్నింటి సరవిమీఱ మధులిట్చుట్టుమునకు
మధులివా మనఁ బొల్పు మతియు భూభువ్వదముతుదచున్నక కారమున కదంత
మైన జత్వము వచ్చి తోన భూభుజఁ డనఁ జెలఁగుచునుండునిట్టులనుమతియుఁ
చెలియ శబ్దాంతపాల్లులకు ద్విత్వము సుత్వమును రాఁగ వాచ్చునైక్కును విరాట్టు
మధులిట్టు దిక్తనుమాఱి నొప్పును గొదవ హలంతములకెల్ల బయినుకార
మునురెకు కతన నుదంతశబ్దములకై వడి లక్ష్మముల గనుఁగు మీఁద
విత్పదంబునకును ద్విత్పదంబునకును వేదనిదుండునా విద్విషుఁ డనఁ
దనరారుచుండు నీదారిగ నావల నింక నాంతముల కేర్పఱితు
ఇన్నంతములవయి నెఱఁగెనుప్రథమైకవచన మిదంతాలవలెనె కృతులఁ
జక్రియు వక్రియు శార్క్లి యన్నట్టులఁ దగు నింక బ్రహ్మశబ్దంబు దక్షఁ
దక్షిణ నాంతశబ్దముల కన్నింటి కొరునానుధేయమై యొప్పునెడల
*మపువశిల్పమునఁ గలుగుఁ బేరు గానిచో నాంతాలఁకుప్రత్యయాలై వచ్చు
గృతవర్తఁ డనఁగను గృతవర్త యన దేవవర్తం డనఁగ దేవవర్త యనఁగఁ
బుణ్యాత్మఁ డనఁగను బుణ్యావర్తఁ డన నా రాజవృద్ధమునకు రా జనఁదగు
నలయచేతనముల నాంతాల నొక్కచోటుల ముకారపుకారములు వరుసగఁ
బొనఁగెనువిధము చెల్పుదు నింకమీఁదటఁ గనుఁగొనఁ గర్తముఁ గర్తవనఁగఁ
దవరంగ ధర్తము ధర్తువునాఁ జెల్లు నవల మతుప్పృత్యయాంతములకు

మంత్రుడనంగను మతియు వానంతంబులకు వంతుఁ డనఁగఁ జెలుగు నిటులు
 మతిమంతుఁ డన బుద్ధిమంతుఁ డనంగ భాన్వంతుఁ డనఁగఁ గులవంతుఁడనఁగఁ
 బరగునేకాక్షరపదములఁ దక్కుఁగ శబ్దాంతద్విగ్ధముల్ చనుఁ దెరుఁగున
 శ్రీయన స్త్రీయన ధీమన త్త్వయన జ్యాయన *రాయన మాయనంగ
 నబల కామిని తను యజ్వ చక్ర యనంగ వరుసతోనివి యుదాహరణములగు
 నవలను ముద్రత్యయము వచ్చుతెఱఁ గింకఁ దెలివిడిచేసెనఁ దేట పడఁగఁ
 దెలియుదు స్థావరతిర్యగప్రాణి నాచకముల నేకవచనము మువగు
 నగము పన్నగము గండము నాఁగనిట్టులఁగృతులందులక్ష్యంబులెనఁగుమతియుఁ
 గనఁ బ్రథమైకవచనముకారమునకుఁ †గడుచిందుముక్తబు కారమొదవి
 దానంబు ధర్మంబు గానంబు కదనంబు వదనం బనఁగ నిట్లు వఱలు నింక
 నాశబ్దమున కొప్పు నావ ద్యౌహళబ్దములు దివి భువి యనఁ బానఁగు నింక
 భ్రమపదం బభిలాషపదము నొక్కొకచోట స్త్రీలింగరూపమై చెలఁగు నెట్లు
 లన భ్రమ భ్రమ మన నభిలాష యభిలాష మనఁగ నీరీతుల నమరు మతియు
 స్త్రీలింగరీతిఁ జిత్త చక్రము లొకచ్చేఁ దనరు రామచరిత యఁగఁ
 హరిచరిత్ర యనంగ నమరశబ్దము నట్ల యసుర యసురుఁ డన నలరుచుండు
 దనరంగ దూతపదమును స్త్రీలింగరీతిఁ జెందును హరిదూత యనఁగఁ
 దెరుఁగున నేకవచనముల్ బహువచనములెగాని ద్వివచనంబు ను గలుగవు
 రహా నింకఁ బ్రథమాది బహువచనము ను తెలిసివీసికఁ దేటఁగఁ
 బుగుష నాచకములై పరఁగు నదంతశబ్దంబు లన్నియు నుదంతము లగును
 బయిని దెరుఁగు విధపు లెత్తెడితటి నని మున్ను దెల్పుట నలయుదంత
 మాలమీఁదను లుకారములు వచ్చు బహుతరు రాములు భీములు సోములనఁగ
 నలద్వితీయమొకటో నామిధర్మము పయిచున్నతటిని లక్ష్యములై వచ్చు
 రాములఁ గనియెను రాముల చేతను రాములకొఱకును రాములకత
 మున రాములకును రాముల మును ననునిట్టివియుదాహరణములై వెలయునింక
 సంబోధనలకు ‡అర్థంబుకలుగఁజూపు జనవర జనవరుం డనఁగ బహుత

* లైశబ్దమునకుఁ దత్సమరూపములు 'లై, లో' అని సాద్యత్రికము. కాని వ్యవహారమున
 నాంబురాశ్యు చేతిలో నన్నది. అని ధనార్థమున 'రా' ఉపయోగింపఁబడుచున్నది.

† కడుచిందువు, అనఁగాఁ బూర్ణ చిందువు. ఇట్టిప్రయోగములు- చింత్యములు. అ, ఖంధ
 చిందుయిత బుకారమొదవి ? ‡ దత్తంబు.

ప్రాణ్యదీప్తాంతములై యార యనవచ్చు యతులార విబుధులారా యనంగ
 నటుల యిదంతంబు లందు దీప్లుము లగు శౌరీ యనంగను శౌరీ యన యు
 దంతమ్ములం దుత్వ మత్వమ్ము నాత్వమా సురగురువా కల్పతరువ యనంగ
 స్థావరతిర్యక్పదముల ముత్వముమీఁది యుత్వ మత్వం బయి యొనరుముందుఁ
 జుదనద్రుమయ హంసయ యన్యహి బహుత నరవి లాంతములైన శబ్దములతు
 దల లుత్వములు రుత్వములగు గోపాయరు బాయరు దీపదయాభు రనంగ
 వరుస లక్ష్యము లివి యరయంగ నింక ఇదంతముల్ బహుత నుదంతము లగు
 హరులు కపు ల్గిరు లాదివూ శబ్దమ్ము లింక హలంతమ్ము లేర్పరితుఁ
 దెలుఁగులకడల హల్లులకురు ద్విత్వంబు నుత్వంబు జతగూ? యొనరుఁ గనుక
 త్వక్తును వాక్తును స్రక్తును బహుతరు ద్వక్తులు వాక్తులు స్రక్తు లగురు
 రాజన బహుతరు రాజులు నాఁజెల్లు బహుతఁ గొన్నిటి ద్విహావములు విరుఁడు
 వేదవిత్తు లనంగ వేదవిరు లనంగ విద్విట్టు లనంగరు విద్విఘు లన
 భూభుక్తు లనంగను భూభుజు లన నింక స్త్రీలింగములగు నీరైఁడుష్టపేళ్ల
 దారిగా నల "హలంతాద్వా"యనెడి సూత్రభంగి హలంతశబ్దములమీఁదఁ
 డాబ్జికల్పతచే నడరంగ నలసమిత్పదము సమిత్తులు సమిథ లన మఱియు
 దిక్పదంబును దిశల్ దిక్తులనంగ నిల్లు వెలయురు లక్ష్యము శ్వేతు పేటఁ
 దగు నింక మీఁద ద్విత్వముగల్గ నణఁగంగఁ దాతంబులనియేకతనుబహుతరు
 రూపద్వయమున మరుతు మరుత్తన మరుత్తులు మరుత్తులన రాజులు మఱి తగు
 నింద్రజితుఁ డనంగనింద్రజిత్తుఁడు నా పరీక్షిత్తుఁ డనంగ బరీక్షితుఁ డన
 నింక యుష్మచ్ఛబ్ద మేకత నీ యన బహుతరు మీ యనఁ బ్రబలు దానఁ
 బ్రథమైకవచనాన వచ్చు పుకారంబు రహిబహుత్వమున రురలును వచ్చు
 నీ వనుచోటుల నీవనియురు దనరారు నీ వీపు మీ ర్గీర లనంగ
 ననఁగు నస్తచ్ఛబ్ద మేకత నేయన బహుతరు మేయనఁ బరఁగి ప్రథమ
 నేకవచనమున కెనఁగు నుకారంబు బహువచనమున ము వచ్చు నవల
 నరయ నా, మా, యన నఖలరిభక్తుల నేకత్వబహుతల ననఁగు వరుస
 నే ననుకలుకున కే ననఁగా వచ్చు మే మనుకలుకున కే మనఁదగు
 భూమి నే నేనన మే మేయనఁగ నొప్పుఁ గవిరాజు లివి లెప్పి గనవలె నింక
 నరయంగఁ బంచవిధాంధ్రశబ్దములలో దేశీయముల నచ్చలెనుఁగులందు
 ధరవిగా నేకవచనబహువచనముల్ వివరింతుఁ గొన్నింటి విశదముగను

గనుఁడు తిర్యగ్వాచకపదమ్ములందునఁ బరఁగు నొక్కడను ముప్రత్యయంబు
 వారువ మఁద బారువ మన నుదాహరణంబు లీకీర్తి దనర్చు నవలఁ
 దెలుఁగుల దేశ్యాల నల ప్రాతిపదికంబె ప్రథమైకవచనమై పరఁగుమండుఁ
 గలువ వలువ నాఁగ గడి మడియఁగను జెఱుపుహరుప్రనాఁగఁజెలికపొలఁకు
 ఎమ్మై గేదెయు గాదె తమ్మై దివ్వె యవంగ మల్లె యొల్లె యవంగఁ జెల్లు నవలఁ
 దగఁ బడి సోల మూత మొకతా నుడుగుల బార మూర మొదతా పేరులందు
 నల యెఁడుప్రత్యయం బఱునున్నతోఁ బ్రయాణార్థనూచకములై యురుచోటఁ
 బడెఁడు సోలందు ముంతెఁడునాఁగ బారెఁడుమూరెఁడునాల్క్యములగునుమఱి
 అచ్చతెరుఁగున నదంతపురుష నాచకపదమున శుభ్ర వికల్పిత తగి
 వరుసగ-చావ పావఁడు గొల్ల గొల్లఁడు మూల మూలఁ డన నీయాక్షిఁ దనరు
 నవల నుదాతములందు ఁడుప్రత్యయము తగి చెఱువుఁ డనఁ బొలుచు నొకట
 బహువచన మగు లు పర మైనపూర్వవర్ణముల కుత్వం బిదంతముల వచ్చు
 సరి యుచునేకవచనముపము లుకార మురు బహువచన మగు సరు లన
 నిఁకమీఁద నొకకొన్ని యేర్పఱుకు వినుండు రహితకర్తమూఁడ కర్తములచేత
 బరఁగు నిదంతశబ్దంబుల నడిమియక్షరముల యిత్వంబు గలిగెనేని
 గనఁ దుది నడిమి యికారమ్ములకు రెంటి కుత్వంబు వచ్చి బహుత్వమునను
 గలుములు ములుకులు గరుకులు నా నిట్లు లక్ష్యముల్యురునఁ జెలంగు నవులఁ
 గొల ననుశబ్దముఁ గో ననుశబ్దముఁ లలి బహువచనమ్ముల కు గులు గని
 కొలనులు కొలఁకులు గోనులు గోఁగులు నానొప్పు మఱి పేరు మీను చేస
 న నివియు బహువచనముల లుత్వము వచ్చి పేలునా మీలునా జేలనఁదగుఁ
 గనఁ జెడ్లి యొప్పుదమునఁ గల లత్వంబు విరళమై పెండిల స్పరణిఁ దనరు
 బహుత నిం డనియెఁడిప్రత్యయం బది చెంది పెండ్లిండ్లు నాఁగను వెలయు నవలఁ
 బల్లు నిల్లునుచోట బహుతను బిందుపూర్వకముగా డులువచ్చి వండ్లు పండు
 లిండ్లిండు లన నిట్లు లెనఁగును మఱి యచేతనము లైనట్టిశబ్దముల కెల్ల
 బహుత నట్టులు డులు వచ్చి కండ్లును ముండ్లు ననఁగ నీరీతుల నమరుమఱియు
 వినుఁడు విల్లునునచేతనశబ్దమున కెన్న బహుత డులులు రెండు వచ్చునెడల
 విండ్లన విండులు విల్లులు నాఁగను రూప్రయంబున రూఢిగాంచు
 డుటులపై యచ్చు లుండును బోవుఁ బాడులు వండ్లునాఁ జెండులు చెడ్లనంగఁ
 దేటులు తేట్లునా బోటులు బోంట్లునా నెగడుఁ జాండికచేయి నేయి నాయ

య నెడు పేరులతుదలను బహువచనములఁ దులువచ్చుఁ గనుండు లక్ష్యములను
 జేతులు నేతులు నాతు లన్నట్లుల నావల నంత్యములైన దురులు
 లకు లుకారమువచ్చు డత్వాది శత్రుహః బైరున్న యుత్పంబు వాయు నొకట
 వినఁడుత్రాడులు త్రాళ్లు పేరులు పేళ్లు కాకులు కాళ్లు నాగనువెలయుతాయి
 వేయి రేయల వ్రాయి నాయుక్తు లట్టుకౌ జాలు వేలురు రేలు వ్రాలనంగ
 నిక నేకవచనములకు బహుత కొకవగ ననురు డాలు కేలనంగ నిరులు
 పాలు చాలన నిట్లు పరఁగుధాన్యములపే శ్లక్షములు జొన్నలు నాళ్లు వడ్లు
 గోదును లులువలు కొట్టలనంగఁ జెలియలు కోడ లా ల్లజఁద లనుపదము
 లతుదలఁడులువచ్చులరుఁజెలియఁడుకోడఁడునాండునుమఱఁదంపునాఁగ
 నావలను మొగలిపూవులు దక్కను దీవెలం దరుల వరిలెడిపేళ్లు
 వానిపూవులయందు వరిల్లు బహుతను మల్లెలు సంపెగ ల్లోల లనంగ
 నికమీఁద నొకకొన్ని యేర్పరించెదలెన్ని యరయుఁడినాఁడువీడన నివిబహు
 వచనములను వాండు వారు వార లనంగ వీండునా వీరునా వీర లనంగ
 నీరీతిఁ దనరారు నీశబ్దముల కెల్ల బహుతను ద్రురు లివి వచ్చు నిటుల
 గాఁడునకును గాండు గారునాఁ దగు పాలెగాండునాఁగను బాలెగారనంగఁ
 గొండ పొదండ రేయెండ చంద్రనుశబ్దములను బహువచనముల లు వచ్చి
 గొండ లనంగఁ బొందండ లనంగ రేయెండ లనంగను జంద్ర లనంగఁ
 దగుఁగూఁతుర నెడిశబ్దమునకురుత్వంబుతోలఁగునునిలుచుగూఁతురుచుగూఁతు
 కూఁతురు ల్హూఁతులు కొఱలుదు రన నిట్లు లిక ద్వితీయవిధంబు లేర్పరింతు
 నాదేశముల నగు నలయుదంతములకు స్వాభావికొదంత శబ్దములకుఁ
 బురుషాఖ్యలగుచోటఁబాసఁగు నిక నులురెండు రామునిగాంచెను రామునరసె
 శంభుని నడిగెను శంభు నర్థించెనా పరుసతో నివి యేకవచనము లగుఁ
 బారి నుదంతంబులు పురుషాఖ్య గానిచో భువినకారపుఁబొల్లునువు ను నిలుచు
 నజరభూమిజముఁ హరిహయధేనువు నడిగెఁ జెట్టుం గట్టు నడుగఁ దనగ
 నలయుదంతముల నదంతములను నట్ల పొసఁగు నకారంపుఁబొల్ల యొకటి
 శౌరి నీక్షించెను శౌరిఁ గనుంగొనె నతివ నారసె బ్రహ్మ నడిగె ననంగఁ
 దగునుదాహరణము లగునింకిట సకర్తకములైన క్రియలపైఁ గలిగెనేనిఁ
 గన నచేతననాచకపదముల ద్వితీయ లొకచోటఁ బ్రథమలై యొప్పుచుండు

* పొల్లయని యదంతరూపముకూడ నీకవి కిష్టము. అది యుద్ధిశమును గానచ్చును.

బలుఁడు సొమ్ములు దాల్చెఁ జెలులుకోకలుగట్టిరి నసూతిమిన్ను దన్నె నన మఱియ
 వలనకర్తకములై వఱల నారీతుల గిరు లొప్పె ననఁ దరు ల్పైఁగె ననఁగ
 నగునిట్ల యిఁకఁ దృతీయకు వివరించెద స్థావరతిర్యక్తదములు విడిచి
 కనఁ దృతీయాదులకును లోనుగాఁ బురుషాఖ్యపదములపైయక్షరముల
 తుదలయ్యత్వములపై నొదవు నికారము వహి వికల్పముగ వచ్చుఁ గృతులఁ
 దగుకివప్తికి నిత్య మగుఁ గువప్తికి నత్య మమరుచునుండు నీక్రమము వినఁడు
 సోమునిచేతను సోముచేత ననంగ గురునికొఱకు గురుకొఱకు ననఁగఁ
 గేశవునివలనఁ గేశవువలననా నజుని కజునకన నలరుచుండు
 నావల మఱి తృతీయావిధ క్త్యర్థంబున మయి మై యనునుడు లమరు వినఁడు
 మానివర్చులఁ బ్రీతిమయి నొప్పు హరుఁడనహరిభ క్తిమైఁబొల్పునభవుఁడనఁగ
 నిఁకఁ జతుర్థి వదితు నేర్పడ రామునికై రాముకొఱకనంగ మఱి యవల
 సరవిఁ జతుర్థికి వప్తి వచ్చును బ్రాహ్మణునికి దానం బిచ్చె ననఁగఁ బ్రాహ్మ
 ణునికొఱకిచ్చె నంచు నెఱుంగఁ దగు మఱి వేంకటాచలపతి కంకిత మన
 నాహరికొఱకు సమర్పితు బనుటయే పాద్యంబు వేదాంతవేద్యున కన
 దండితరాక్షసాధ్యక్షునకుఁ మ్రొక్తు లనఁగ నిట్టివి చతుర్వర్ణము లగుఁ
 బయినిబంచమికిఁబొంఁటయనంగఁదనరారుబుధుఁడెవ్వఁడు నలువపొంఁటననఁగఁ
 గృష్ణునికంఁటను గృష్ణుకంఁట నననా నింక వస్త్రీక్రమం బేర్పరింతుఁ
 దగునుకారాంతశబ్దములకు కునులు పై నగునెడల సకార మాది నిల్చు
 ననుటచే నలిబలమున కింద్రజిత్తునకును దేవగురునకు ననఁ దగు నిఁక
 వరుసఁ బెండ్లాముకు వంతుకు రాజుకుఁ గైలాసముకుఁ బ్రయోగములు గలవు
 మొనయఁగ నలిబలముకు నింద్రజిత్తుకు ననియిట్లు ముకుతుకు లమర పెండు
 వహికినులకు నులపయి సకారపుఁబొల్లు లుండుఁ పో నచ్చు పైనుండునెడల
 మునికి నెనయె మునికెనయె తనకు నెనయె తనకెనయె నాఁగ నిటుల వవల
 నలప్రాతిపదిక ముదంతంబు గానిచోఁ గుకినుల కాదినెక్కినదు నత్య
 మచలకు రమకు నృపారికి గిరికి నాఁగ వరుస నిట్లుల నుదాహరణము లగు
 వప్తి కొక్కెడ విశేషణములఁ బ్రథమలౌ ఘనభుజాబలుఁడు భీముని కనంగ
 నమితబలుఁడు కౌరవాధీశున కనంగ-నింక సప్తమి తెఱం గేర్పరింతుఁ
 బురుషాఖ్యల నుదంతముల కేకవచనంబు కయినుండిన ని వికల్పముగ వచ్చు
 నానికారము రానిచో సకారము వచ్చు హరునియందుహరునం దనఁగమఱియ

న ప్రాణిపదములయందుఁ దిర్యక్పదముల నేకవచనంబు గలుగఁ జైన
నినలు రెండును రాక దనరుఁ బలకయందు నవనియందనఁ బక్షియందు నంచ
యందన్న యట్లు లుదంతమ్ములైనచో నమరు నత్వము వికల్పమున వినుఁడు
హరువునందుఁ జెఱువునం దన హరునందుఁ జెఱువందునన్నట్లుచెల్లు మఱియుఁ
బశువునందు ననంగఁ బశునాదు ననఁ దేలునందుఁ దేలందు ననంగ ననల
సతిస్తపములు గల్గు జాడలయందు స్తపము లెల్లఁ బ్రథమరూపములు దాల్చుఁ
జుక్కలు వరుసఁగా సోరణగండ్లరా హరి యజ్ఞనునకుఁ బ్రా పగుచునుండ
నన మఱి హరి వెలయ నసురాళి పొలియు నిలఁ దనరఁగ గాఢ్యమలయ ననఁగ
నుగ్రునిభక్తి సేయుడు ధనమిచ్చుడు రసికులకు ఫలాంబు లొసఁగుడు నన
సరవి నిట్టివి సతిస్తపములై యొప్పు నికఁ దద్భేదాంబు లెఱుకఁపఱుతుఁ
గాలవాచకముల కడల స్తపమికిఁ బ్రథమ వచ్చు రేమెలంత నికురగ నెఁ
బగలు మేల్చులియుండఁ బడఁతులతలమిన్న యెసఁగు వర్షాకాల మెట్టిదొరలు
దండువెడల రన ధరణీధవుకుమారుఁ డేడాది చదివెఁ గావేఁపరువు
నెలవర్తిలునది నా నెలదినాలగు నీత యనఁగ నీ క్రియ నుదాహరణము లగుఁ
దెలియ నచేతనమ్ముల స్తపమికిఁ ద్వితీయకు తృతీయము వచ్చు నది యెటులన
వని నున్నది మోదేభవార మరులఁ దనయనిని జన్మగఁజేసె నంగన మెయిఁ
గలప ముంచెచు బలిమి నసురగెల్పె నననిట్లు లక్ష్యము ల్గుడు మిగుల సుకవు
లచ్చతెనుంగున నప్రాణివాచకోదంతములపయి స్తపమికి మఱి తృ
తీయకు నక వచ్చుఁ దెలియ నాదేశమై కొమ్మున నిల్చెఁ గొంగునను విసరె
ననఁగ నిట్టుల నుదాహరణాంబు లగు మఱి యప్రాణివాచకోదంతముల నె
కన్ను వెచ్చును జన్ను మిన్నును నుకులకుఁ గూట వెంటను జంట మింటననఁగఁ
జనుఁ ద్వితీయను బుచ్చమిని స్తపమిని నొక్క రూపమా లక్ష్యముల్ మాఢిమినుడు
చెలికంటఁజూచెను దెలికంటఁబొడమెను నిదికంటఁగాటకు నిడియె ననఁగ
నెలయుచునుండు నావల మఱి యప్రాణివాచకాదంతభవములపయి నె
సఁగుత్వతీయకును బుచ్చమికి స్తపమికి నుకారము వచ్చు లక్ష్యములు వినుడు
తరలాక్షి బాహులతం గట్టఁ జెలుపుని లతను విరుల్పుట లతను జివురు
తగు నన నిత ఇదంతముల నాత్రి విభక్తులందుఁ బొల్లునకార మల నికార
మమరంగ వచ్చును విమతీం డనినిదెగటారె పసిం దెగటారె ననఁగఁ
గ్రాంచము తొలిని రాయించలు వెడలెనాఁ గడలి నిట్టరఁజెందె గంధశైలి

యనగ నిట్టుల నుదాహరణలు తగు నిక స్థావరప్రాణివాచకము లగుచుఁ
 దగు నుకారాంతశబ్దము లకారాంతము లగు పంచమీత్యతీయలను స్తప
 మి నల బహుత నేకతను రెంటు ను జెలుగు గట్లనువచ్చెను గట్లవచ్చె
 ననఁ జెలి వ్రేలఁ జూపెను వ్రేళ్ళఁ జూపెనా నొకయూరనిలుచు వాఁ డూళ్ళనిలుచు
 నన నిక నీరు గోరును నోరని యెడి శబ్దము లదంతాబు తాతటిని రేఫ
 లకు టకారములు వాలాయాబుగా వచ్చు నీటను గోటను నోట ననగ
 వీడు త్రాడును గోడు గూడచు శబ్దముల డకారముల టకారములు వచ్చు
 వీటఁ ద్రాటను గోట గూట నాఁదగు నిక నావలఁ గిఁ పరమైనయెడను
 బూర్వమైన టకారముపయి నిత్యమువచ్చి యేటికి నేటికి నేటి కనగఁ
 దనరారుచుండు నుదాహరణము లిట్లు క్రమమొకింతయుఁ దప్పక నిక నవల
 వహిని నచేతనవాచకస్త్రీలింగములకు విశేషణా ల్పున్నపున
 కములునై వర్తిల్లుఁ గనుఁగొనుఁ డిఁకలెస్స హరిదృష్టి భాగ్యదాయక మనంగ
 వెన్నునిసభ మఃశీవిలసితం బన నికఁ దెలుఁగుబహువచనములకుఁ బ్రాణి
 పదము వెలిగ నేకవచన మది విశేషణమయి తగు హరిఁగుణములు భ్యాత
 మనగ నవ్వర్తంబు లధికాబన వడగం డ్లాస్య స్రవత్సేన మయ్యె ననగ
 నావలఁ దెలుఁగున నవ్యయామయినట్టి పదములు కొన్ని యేర్పఱుతు వినుఁడి
 యప్పు డిప్పుడు గాన నచ్చట నిచ్చట నక్క డ్గిడఁ గాక యాడ యీడ
 మఱియు వేమఱు పలుమఱు గావున నటుగనక వెండి క్రమ్మట నాఁదగు నికఁ
 దెలుఁగున నొకకొన్ని స్త్రీ ప్రత్యయములు తెలియఁజెప్పద సత్తవులు వినుండు
 మొదలను గుణపదముల నెనయుచు మీఁద నాలున్న దానికి రాలు వచ్చు
 రేఫ కచ్చునకును గృతుల నొక్కొకచోట యతులు వికల్పిన నమరియుండు
 జవరాలు గొడ్రాలు చవరాలు ముద్దరా లనగ నిల్లా ల్వెలయాలు దక్క
 నవల నాడను ప్రత్యయము వచ్చి వగలాడి చిన్నెలాడి యనగఁ జెలఁగు నిక
 నలకత్తె యను ప్రత్యయము వచ్చి సాగనుకత్తె వెలకత్తె చెలికత్తెయనఁ దనరు
 నంత ఎత్త ప్రత్యయము వచ్చి గుబ్బెత్త కొమరెత్త యనగఁ దగును మఱి యెఱు
 కెత్త చాకెత్త తిరుమాలెత్త బోయెత్తన వయోజాతివాచకముల సరణిఁ దనరు
 నవల సాని ప్రత్యయము వచ్చి యేలికసానినా మంతరసాననఁ దగుఁ
 బూవుఁబోడి మెఱుంగుఁబోఁగినా సుకుమారతను మనోహరతను దనరి రెండు
 ననువుగ మత్తుబరమున నిపాతము లగు రహి క్కెత్త నిటువంటి ప్రత్యయముల

నాద్యచ్ఛులను యతు లమరింపరాదింక గారకములు తెల్పుతీరులు వినుఁ
డవలను గ్రియకు హేతువనంగఁ దగునది కారక మచుపేరు గాంచు నదియు
రహిఁ గర్తృకర్తరణసంప్రదానముల్ కడునపాదానాధికరణము లని
యాఱువిధముల నగుఁ గారకమ్ము లవియె త్రయోవిశేషవిధములఁ దగు
కర్తృకరణకారకములయందుఁ దృతీయ కర్తృకారకమున కడుద్వితీయ
రహిసంప్రదానకారకమునందుఁ జతుర్థి దాదిగా నలయపాదానకార
కమున బుచ్చమి యధికరణకారకమున సప్తమి దగు వరుసఁగ నెటు లన
నీవఱు కెవ్వ రీత్రోవ గాననియది తెలివిడిఁజేసెదఁ దెలియుఁ డింకఁ
గడువేడుక స్వతంత్రకర్తయు హేతుకర్తయుఁ గర్తకర్తయుఁ దగ నభిహిత
కర్త యనభిహితకర్తయు నని కర్త యెచు తెఱుగుల నలరు నుచు
తేఁ డిల నేలుచున్నాడనఁగ స్వతంత్రకర్త యగుచు లెస్స గానఁబడియె
వినయవంతులు హితుబునుబొందుదురు వారిఁ బొందించుహితమునుబుద్ధిమతుఁ
డనుచు నీలాగున ననువొందఁ జెప్పిన స్ఫూర్తిగా నిది హేతుకర్త యయ్యె
హీనులదోషము ల్లానె కప్పడు నని రహిదోషపదము కర్తంబులేక
కర్తతానే యయ్యెఁ గనుక లెస్సగ నిది కనుఁగొనంగాఁ గర్త కర్త యయ్యె
గొనకొని సూపకారునిచేత నన్నంబు పక్షంబుగాఁ జేయఁబడియెడు నని
యన్నంబు ప్రథమయై యలరెను గనుకయభిహితకర్తయగుచు వెలయుచుండు
వండు సువారంబువాఁ డన్న మనఁగ నీకరణి యనభిహితకర్తగు నిఁకఁ
గర్తకుఁ గ్రియచేతఁ గడునిష్ఠముగఁ బొందఁ దగినదిఁ కర్తాఖ్య దనరు నదియె
ఈప్రీతకర్త మసీప్రీతకర్తంబు నలయ్యాప్రీతాసీప్రీతాఖ్యకర్త
మకథితకర్తంబు సక్త ర్తకర్తం బభిహితకర్తం బనభిహితకర్త
మనుచుఁ గర్తంబు సప్తావ్యయంబులచేతఁ దగుఁ దెల్పదను వరుసగ వినుండు
జనపతి యన్నంబు సాపడియెడు నన సీప్రీతకర్తాఖ్య నెనఁగుచుండు
మును మూఁఫుఁడు విషంబుఁడినియె ననఁగ నిది యయ్యసీప్రీతకర్తయగుచుఁ దనరు
దొరకొని బాలుడు దువ్వగప్పినపాయసాన్నంబు మెసవెడి ననఁగ నిదియె
యీక్షింప సీప్రీతాసీప్రీతకర్తాభిధానంబుచేతను దనరు మిగుల
నాదేవదత్తుండు యజ్ఞదత్తు నెఱుగొంగడి నడిగెడి నని వడిగ రెండు
కర్తంబు లునువ నకథితకర్తం బగుచుండును గృతులందు నూహసేయ
మూర్ఖ శిష్యుఁడు గ్రామమునుగూర్చి పోయెడిని గురుండు తచ్చిష్యునిమదినిఁడలఁ

పుచు గ్రానుమునుగూర్చి పోజేయుచున్నాఁ డనిన శిష్యుఁ డలక్తర్తతను గనియెను
 గనుక నిట్టిది కర్తృకర్తనామబుచేతను దనరాయచుగఱును గణింప
 శ్రీయజ్ఞ దత్తునిచేఁ జూచు నడి నల్లబడుచున్న దనుఁ జూచు ప్రథమయైన
 కతన నిదియె యభిహితకర్తనామధేయబుచేఁ బొల్పుగ నలరుచుండు
 యజ్ఞదత్తుడు చూచు నల్లుచున్నాఁ డనుకరణి యనభిరహితకర్త మయ్యె
 నలక్రియాసిద్ధియు దత్యంతసాధనం బొనది కరణాహ్వయ మగు నదియె
 గణనగ బాహ్యకరణము శారీరకరణ మని కరణాబు ప్రబలు రెండు
 తెఱఁగుల నెట్లన్న దేవదత్తుడు కత్తిచేతను జక్తనిచెట్టు నఱకు
 చున్నాఁడనఁగ నిది యూహింప శాహ్యకరణ మగుచుఁ దలిర్చు రహికి నైక్త
 శ్రీశుండు కన్నులచే రూపమును గ్రహియింపుచున్నాఁడన నిట్టి దెల్లఁ
 బరికింప శారీరకరణాభిధానంబు చేతను మిగుల రాజిల్లు నింక
 నీవి యొసంగుట కెవ్వని గోరు నాతఁడె సప్రదానాభిధఁ గను నదియు
 మఱి ప్రేరక మ్మనుమంతృకమ్మును ననిరాకర్తృక మ్మని రహిగ సప్ర
 దానమ్ము త్రితయవిధము లగు నెట్లన గురుపుణ్యుఁ డగ్రజుకొఱకు నాపు
 నిచ్చుచున్నాఁ డన నిదియె ప్రేరకసప్రదాన మగుచు లెస్సఁ దనకు మహిని
 ఋషిరా జటు తెరువరికి జెట్టునీడ యొసంగుచున్నాఁ డన సరవిగ నిది
 యనుమంతృసప్ర దానాభిధానంబుచేతను రహికట్టియుండును దలంప
 నరుడు హరికొఱకు విరియిచ్చుచున్నాఁ డనఁగ నిది పరికింప నాడెమమర
 నల యనిరాకర్తృకాహ్వయసప్రదాన మగుచుఁ దగుఁ బ్రబంధముల నింక
 నొకచోటునుండి వేఱొకచోటి కరుగుట గానిపించిన నపాదాన మగును
 జల మచలం బని యల యపాదానంబు రెండుపేరుల నొప్పుచుండు నందు
 కాతు కదలెడి గుట్టుమువలనఁ బడుచున్నాఁ డన దీనిచందము గణింపఁ
 దగుఁ జలాపాదాన మగుచు నీలాగున నెసఁగుచు నుండును గృత్తులలోన
 నొగి యజ్ఞదత్తుకుం డూరనుండియుఁ జనుదెంచుచున్నాఁ డనఁ దెలియ నిదియె
 నలుపుమిఱ నచలనామకాపాదాన మనుచుఁ బొల్పెనఁగుఁ గావ్యములనింకఁ
 గడుఁ గ్రియఁజెందిన కర్తృకర్తముల యాధార మధికరణఘాతహి నిది
 యలయభివ్యాపక మనఁగ నొపశ్లేషికం బన వైషయికం బనంగ
 నవల సామిపికం బన నధి కరణము నలు దెఱంగు లను జెన్నలరు నందు
 నుత్ప్వలయందున నూనె గల దన నిది యె యభివ్యాపకాధికరణ మగు

గురుడు మంచమునందుఁ గూరుచున్నాఁ డన నల్లయాపణ్ణేశికాధికరణ
 మగు బ్రాహ్మణుడు గావ్యమునందుఁ గుశలుణ్డో నన నిది వైషయికాధికరణ
 మగును ఘోషముఁ గంగ యం దన సామీపికాధికరణ మగు నవల నింక
 నదె మొదలిపదము తుదియక్షరమ్ముతోఁ జెఱునుడిమొదలియక్షరము గదియ
 నదికించిన సమాస ముక్త్ర కోవిదు లందు నంధ్రభాషకుఁ జెల్లు నవియు వినుడు
 తత్పురుషము కర్తృధారయమును బహుప్రీహి ద్విగువు ద్వంద్వవిధము నవ్య
 యీభావ మరఁ దగి యిత్తిగఁ తెఱఁగుల నమరు సమాసము లవియె యరయ
 వితమీఱఁగఁ బంచవిశతివిధములఁ బరఁగును దెలిపెద వరుస మీఱ
 రహిగ నుత్తరపదార్థ ప్రధానం బయి తత్పురుషం బది తనరుచుడు
 ననువొంద నన్యపదార్థ ప్రధానమై యెందు బహుప్రీహి యెసఁగుచుండు
 నమరంగ నుధ మపదార్థప్రధానమై ద్వంద్వసమాసంబు వఱలుచుండు
 నరయంగఁ బూర్వపదార్థప్రధానమై యవ్యయీభావ మొప్పుగుచునుండు
 పయిమెయి చుడుగుమెయి యన నిది ప్రథమాతత్పురుషమయి మలయుచుండు
 దట్టిమోపరి కొండతాల్పి యన ద్వితీయాతత్పురుషమయి యలరుచుండుఁ
 జేయీతయన దొంగచిల్లర యనఁ గత్తినఱకునాఁ బలుగంటినాఁగ గోటి
 జీర యనఁగ రాచపోరునా నివి తృతీయాతత్పురుషమయి యమరుచుండు
 వలపుతిలక మఁ దలుపుపలక యన గడియమ్మా నన మురుకాటుక యనఁ
 దేలుమందనఁ బాముమూలిక యనఁ జత్తురీతత్పురుషమయి తేజిల్లు
 మోమోట మనఁగను బాముబీ తనఁగ నెత్తురుకళ యనఁగఁ గిత్తుబయ మనఁగ
 ఖ్యాతి నన్నియుఁ బంచమీతత్పురుషనామమున వెలయుచుండు ననువుమీఱ
 దొరతీవి యడవిజోదులు రాచకొమరుండు కందోయి పూదావి కల్వదండ
 పగడాలగని ముంపగము లనంగ షష్ఠీతత్పురుషమయి చెలువుగాంచుఁ
 దగ మఱి షష్ఠ్యర్థతత్పురుషములందుఁ గర్తృధారయములఁ గన్గొనంగ
 నలవిశేష్యపుంబద మంత్యముకారఁఁకుఁ బునాదేశ ముతటను వచ్చు
 హల్లుపై నుడిన నచ్చుపైనున్నఁ బుటాదేశ మమరు నెట్లనిన వినుడు
 వాదపుంబుతుంబు జూదపురవ్య సున్నపురంగు సున్నపునం గనంగ
 ముత్తెపుంబాపట ముత్తెచాప టన నెఱుపుటాదరమ్ము మోదపుటలు కన
 వేలుపుటితి నా వేల్పుటా వన నందలపుటను సన నిట్లు లక్ష్యము లగు
 నిఁకఁ బుటాదేశ మొక్కడ లే దుదంతాల మిన్నేఱు మొగమంద మన్నయట్లు

రూఢి వస్త్రీతత్పురుషములం దుత్వ మంత్యమునందుఁ గల్గు పదములపైని
 గలిగిన కచటతపలకు జ్ఞత్వము వికల్పముగ నొక్కొకచోట వచ్చు వినుఁడు
 పువుఁబాళె నాఁగను బువ్వఁబాళె యనఁ బువ్వఁబాళె యనఁ ద్రివిధంబులఁ దగ
 ములుఁగొన పలుదీపుఁ ముకుఁజెఱుమలు రేఁగుఁబొడ్డన నిట్టులఁ బరఁగు మఱియు
 వ్యవ్యర్థతత్పురుషమునందుఁ గొన్ని పేళ్లకు జ్ఞత్వ మది వికల్పగతి రాదు
 సాముకోఁట యనంగ వేముతీ పనఁ బలుకుమరు తీరనఁగ ముక్తుచెమట యనఁ
 జను, కను, నా నిట్టి శబ్దములతుదల నెఱుసున్న దగు నూఁడ నెగఁడుఁ దేల
 నఱుసున్నయై యుండు నరయంగఁ బైని హలాఁషులసాధిసేయఁ గనెడితఱి
 వ్యవ్యర్థతత్పురుషు జనుంగవ యనఁ జన్నుంగవ యనఁగఁ జనుంగవ యనఁ
 గన్నుంగవ యనంగఁ గన్నుంగవ యనంగఁ గనుంగవ యనఁగ నీకరణి మఱియు
 సీరెండుశబ్దములేకాక్షరములైనఁ బయినుకారము పోల్లయయి తనరును
 సున్నగా దెటువలె శోధించిచూచిన నవల హల్లుల జ్ఞత్వ మగును సంతి
 ఘటియింపఁ జగ్గవ కగ్గవ యనఁదగు దీనికి బిందుయతి యిడఁ జెల్ల
 దేకాక్షరముల కొక్కెడఁజెల్లు సీరెంట రెండక్షరముల నుండులయతి
 యవల జక్తవకవ యనఁదగునట్టి త్ర్యక్షరములకవకు జ్ఞత్వంబు చెల్ల
 దదిదంతము లయినపదములు గొన్నింటి జాడ లెఱింగింతు సరవి వినుఁడు
 మొలకట్టు వలచూపు తలపొక్తు తలతిష్ఠిరి యనుపేళ్లకు జ్ఞత్వరీతి చొరదు
 మడిచాలు పులికూన కుడిప్రక్క సిరితెల్వి యనుపదముల జ్ఞత్వ మమర దింక
 మును సంస్కృతము లయ్యుఁ దెనుఁగు లా నొకకొన్ని శబ్దము లా వానిజాడ లెల్లఁ
 గనిపింతుఁ బసపం డనఁ గుండలోపల ననఁ గందఁకుంప నా నల్లరు నింకఁ
 గనుఁగొన వ్యవ్యర్థమున నుకారాంతశబ్దములపై నచ్చున్నఁ దగు నకార
 మధిపునానతి యన నభవునాజ్ఞయనంగఁగూఁతునొడమెనాఁగఁగొఱులుమఱియు
 దెనుఁగుటక్తర మ్మొక్క టునిచి యాదిని బయి సంస్కృతపదము లుంఁచఁగ సమా
 మగును నా, నీ, తన, యనునుడితో దుత్వ మబ్బును బాపు వ్యవ్యర్థమందు
 మఱియు నీ, నా, యను మాటలరెంట సమాసమా ద్విత్వ మమరదు వినుఁడు
 నావచోవైఖరి నీవిభవస్ఫూర్తి తనకళాసంపత్తి యనఁగ నింక
 నామవిద్యాప్రాధి నీమిలాలసంబు తనమధుజాబలం బనఁగ మఱియుఁ
 దవఘనకీర్తిప్రతాపకాంత లనంగ నీయసమానసాహితీ యనంగ

*ఇట్టి ద్రుతసంఘు కపితయేకరగంథములందుఁ గావ్యచిత్రముగాఁ గనుపట్టుచున్నవి.

నావిక్రమనిరూఢి నా లక్ష్మ్యములు మఱి యిరుదంతసంస్కృతపదములవయిఁ
 దెనుఁగుసమాసపుఁ దెఱుఁగు లెఱింగింతు మునిపట్టి తరువాకు లనఁగ దంతి
 కొమ్ములు సుకవిపల్తు నరాతిపోరు నా నెసఁగు వృశ్యర్థమం దిటుల నిక
 నమరు నదంతశబ్దముల కొక్తొకచోట దినవెచ్చు చునఁగను దినవహి యన
 సంబంధఘ్నియెసఁగుఁ దెగుపదముపై సాస్కృతపద మున్న సరవి నదియుఁ
 గనిపించుఁ గొనశాఖ లన దొంగవిద్యనా వానకాల మనంగ వఱలు మఱియు
 నూహింప నింతిమృదూక్తిమాధురి కన తవణిల్లు పాటపాటవ మన నిఁక
 సంబంధఘ్ని కెచ్చటను బ్రథమ వచ్చు గురువుమాటన సైన్యమురభటి యనఁ
 దేటగా నిఁక నొప్పు స్త్రీలింగము తెనుఁగింపంగ నెంత సమాసమద్యమమువఁ
 దతనాదకాశిందితటమున మహిమగలతమసతీరసికతయన నిఁక
 ముల్లు వి ల్ప ల్లిలు బొమ్మ వెన్నను శబ్దములకెల్లఁ బైహలారు లన్ కెడియ
 పుడు జడ్డ తెల్లను బోవును వీనికి ములువగ విలువంపు లిలువడి పలు
 వరుస కనుబామక్రేవ వెనువెంటనఁగ మిన్నునది యరుటకు మినునదన నిఁక
 సంస్కృతమునఁ దెన్గు సమకూర్చునొప్పుని తెఱుఁగు లెఱింగింతుఁ దేటపడఁగ
 ననిమిషనెలఁ తన నర్థవకొడుకనఁ జనమ తొల్లిటివిధమ్మునఁ దగు నిఁక
 సాముతమి యనంగఁ జదువుబాళి యనంగ సప్తమితత్పురుషమయి యొప్పు
 రహికెక్త వరుసమీఱఁగ సప్తవిధకర్తృధారయములు దెల్పెదను వినుండు
 తగువిశేషణము భేదక మనఁగను విశేష్యమ్ము భేద్య మన నెసఁగు నెటు లన
 అరిధదుడు హరినా నలికాక్షుఁడు హరు డనఁగ నామ్యుఁడు బ్రహ్మనాఁగఁబూసఁగు
 గుణిపదముపయిగ గుణమున్న నవ్వీశేషణముమీఁదినికార మణఁగుఁ గలుగు
 నలువుగా నొకచోట నల్లనికలువనా నల్లకలువ యనఁ జల్లతావి
 పచ్చనెల్లా యెఱ్ఱబంటు తెల్లకఱినా సరవి మఱియుఁ గఱిచల్లడంబు
 చలువగట్టన విశేషణపూర్వపదకర్తృధారయం బగుచుఁ జెన్నార మఱియు
 నరయ నా యీ యేల యవల వర్ణాల్గూర్చుజాడలఁ గలుగును జడ్డ లొకట
 రహిగ సూచించెద రలశవసహలను నక్షరములు దక్త నది యెటులన
 నాకాంత యక్తాంత యీకల్లి యిక్తల్లి యేయింతి యెయ్యింతి యిది యనంగ
 నారాజు నాలక్ష్మి యాశౌరి యాషట్ట మాసామి యాహరి యనఁదగు నిఁకఁ
 గన నుదంతంబుతొ కర్తృధారయముల కచ్చుపైఁ దగ టును లాగమము ల
 వును విచ్చుటాకులు పోతుటీగలు తళ్ళుటంపరలు గడుసుటసురు లనఁగ

నెనఁగు నద్దపుబిల్ల నిచ్చు నంబుజనేత్ర నాడించు నుదాన నధికుఁ డఁగఁ
 దగు రేఫమీఁది యుత్పమ్ములకెల్ల వికల్పమ్ముగను టు వు గలిగియుండుఁ
 జగురుటా కనఁగను జగురాకన వెనురుటాకనంగను వెనురాకన మఱి
 యలరుటమ్ము లనంగ నలరమ్ము లన నిటు లనువొందఁగా నుదాహరణము లగు
 నీక్రియఁ డుత్పంబు రాకను బొమ్మరి లొప్పదరి ల్ల నెడిరెండు పోలుచు నందు
 నరయంగఁ బాదరుటి ల్లని చంద్రభానుచరిత్ర నొక్కెడ నుండె రీతిగ నిక
 హల్లుపై నున్న సంత్యముకారమునకుఁ బునాదేశ మెచట నిత్యముగ వచ్చు
 నిద్దంపుబరణినా నిగరంపుఁగెంపన సోమగపున్నవలా యనంగ
 గాటపుసన్నపుగాఱ యనంగఁ జొక్కుపుఁగమ్మ చొక్కుపుంగమ్మ యనంగ
 సాబగొంచు నికఁ గొన్ని సుకవులు తెలియుఁడీ యదినుదంతమ్ములె యలరు నచ్చ
 తెనుఁగునుడుగుల రెండును మూఁడు నాలు గై దా తేడు నెనిమిది యక్షరముల
 పయి సంస్కృతపదంబు పరఁగు లక్ష్యములింకఁగఱకంతుఁ డన వాఁడికాడములనఁ
 గొమిరెవలుదకుంచకుంభంబు లన నిడుదమధూళి కన వెడఁదశర మనఁగ
 నొగఁదాఁకెవేయిమున్నూఱుదంతు లనంగ నఱువదివేలుదివ్యాబ్దము లన
 నప్పున్ఁదావినవౌదనం బును నాఁగఁ గటికిఁచీకటిదిండికరమన నికఁ
 గనఁగఁ గకార మొక్కటి వెలిగఁగఁ గచటతపవర్గపంచకము పయిని
 నమరియుండిన నకారము బిందు వగు నది జత్వంబుగాంచు నజ్ఞాడ వినుఁడు
 క్రొన్నునునుడికె డెన్నునఁ గ్రొత్త యనునెడఁ గ్రొజాయ క్రొందళ్లు క్రొంబఱ పనఁ
 బరఁగు వకారంబు పై నున్న ద్విత్వంబు వచ్చి దాని కల క్రొవావొడి యనఁగ
 నెగడు నిట్టుల మఱి నే యనునక్షరం బుచితార్థమును దెల్పుచుండు చోటఁ
 బైవర్ణములకు ద్విత్వంబై కల్గి తనర్పు నెమ్మోము నెత్తావి నెన్నడ యనఁ
 గనఁగ సంఖ్యావాచకముకారముపయిని దగువర్ణములకు ద్విత్వంబు వచ్చి
 ముక్కన్న ముచ్చిచ్చు ముత్త్రోవ మున్నూఱు ముప్పుడు ముమ్మెన ముప్పేలుఁ గన
 నెనఁగును మఱియొక్కటియలఁ బైవర్ణంబు ద్విత్వంబు గని డెబ్బదియనఁ బొల్పుఁ
 డెలుఁగులఁ గెమ్ము చెమ్ము లరుణాఖ్యకుఁ జెల్లి పరఁగుచునుండును బాళి వినుఁడు
 కెందామర లనంగఁ గెందలిరు లనంగఁ జెందమ్ము లనఁగను జెంగలు పనఁ
 జేరను నుడొకటి పెద్దయనుట కగుఁ జేరోల్గం బనఁ జేరహ మనఁ
 దనరారు భద్రదంతావళంబు లటంచుఁ గొఱలు శ్రీవృక్షకిఁఫోటకమ్ము

లనుచు నీరెటిదారిని గలపేళ్లు విశిష్టాన్వయము లనఁ జెలఁగు నింకఁ
 గర్భకర్తారము లలిగినక్రియలందు నిన యనుప్రత్యయం బెనఁగుచుండు
 వచ్చినవాఁ డన నిచ్చినసొమ్మన మెలఁత చెందిరముప్రామీనకుచ మన
 వనితలు పనుపురాచినమానికపుతాప నాఁగఁ బండినచేయనాఁ దగు నిక
 రూఢిగా రాజవీరుం డన దొరబం టనంగ నీదారి నెసంగుఁ బేళ్లు
 వహి విశేషము పూర్వపదముగాఁ గలకర్తృధారయమాచుఁ జెన్నారచుండుఁ
 జలివేడి కనుఁగవ వెలిగప్పుచుండునా నీరెడుపేరులదారి నుడులు
 పరఁగ విశేషణోభయపదకర్తృధారయ మగుచుఁ జెలంగు రహికిన్కఁ
 బారిఁ గాకినలు పన బాగుచాయ యనంగ సుద్దతెలుపు నాఁగ సొరిది నిది యె
 పుడు నుపమానము పూర్వపదముగాఁ గలకర్తృధారయాఖ్యను దలిర్పు
 నలుపుమీఱఁగ మగపులి యన రాచసింగ మన నీరెడు నామములు లెస్స
 యూహింపఁగ నుపమానోత్తరపదకర్తృధారయాహ్వయ ము తనరుచుండు
 నప్పయమతిరి యన్నమరా జబ్బినాయఁడు వేంకటరాయ లనెడి
 నామము ల్సంభావనాపూర్వపదకర్తృధారయం బగుచుఁ బొల్పరుచుండు
 నల సిగ్గుసొమ్మనఁ గొలుపుపంట యనంగఁ జదువుధనంబునా జగతిలోన
 నలుపుగ నవధారణాపూర్వపదకర్తృధారయం బగుచు వింతఁగఁ దగు నిక
 నేకవద్భావి యనేకవద్భావి యన్ ద్విససమాసములు రెం డగు నెటు లన
 ముజ్జగం బిరువంక ముమ్మాఱు ముమ్మోవ ముక్తన్ను ముమ్మైవ ముత్తర మన
 నివి యెల్ల వరుసగా నేకవద్భావి ద్విగుసమాస మగుచు ని త్తెనఁగుచుండు
 నలుదెస లైచురేక లన ననేకవద్భావి ద్విగుసమాసపద్ధతిఁ దగు
 ముచు దెలుగులలోపలను గనుపట్టిన తిగబహుప్రీహులు తేటపఱుతు
 వేవెలుగు నలువ వెడవిల్లు డనుపేళ్లు ద్విపదబహుప్రీహివిధము లగుచుఁ
 జెలఁగును జలికాఁక సెకకంటి యన బహుపదబహుప్రీహి నాఁ బరఁగుచుండు
 మేలిమిపాఱువాసేలువాఁ డన మతుబర్థబహుప్రీహి యై తగు మఱి
 యరయ బహుప్రీహియందె యై యనుచుడి కలవాఁ డనెడిచోటఁ గలిగియుండుఁ
 దెల్లనిగొడుగును వెల్లనితెక్తెము నై ధర్మజం డొప్పె ననఁగ నింకఁ
 దలిదండ్రి లన్నదచ్చులు బావచుఱుదులుఁ బిన్న పెద్దలనెడిపేరు లెల్ల
 నొగి నితరేతరయోగవద్ద్యంద్విసమాస మగుచు నొప్పు మఱియుఁ దోట
 దొడ్డిగనులు తొత్తుదొడుకుబంటెనుఁగుగుట్టమెద్దు లనఁగ గొట్టమేఁక

బట్టె లనంగఁ జెప్పిపాడిపంట లన *సమాహారవద్దంద్వ మగుచు వెలయు
 నారయంగ సముచ్చయద్వంద్వముల యుదాతములపైని నుకార మమరుచుండు
 హరియును గిరియును నలరు నన్నట్లులు రమయును నమయును నమరుమ రనఁ
 దగు నరమునుగూర్పు ధర్మబుర్రోనరిపు మవసీతలాబున ననువహించి గ్రీ
 యాద్వంద్వసంబంధ మన్వాచయద్వంద్వ మనంగ రాజులు దీనియవల నింక
 వాసిగాఁ దెలివిడి సేసెద నవ్యయీభావసమాసము ల్బాళి గనుడు
 కడు నిచ్చుకాయంత కాసంత గోరంత యిసుమంత దోమంత యేరుంగంత
 చీమంత యన నివి నామపూర్వపదసమాస మగుచు నిట్లు మాతుకెక్కుఁ
 గొనకొమ్మ తుదన్మను మునిమాపు నడుచేయి రాయంచ కడసంజ రాచిలు కన
 మునివేళు మీఁగాళ్లు ముజేయి కొనఁగోరు క్రింగడు పనంగ నీలాగు మతియుఁ
 గడకన్న లోఁదొడ పెడతల యనంగ నవ్యయపూర్వపదసమాసాఖ్యఁ దనరు
 లుక్సమాసంబు నలుక్సమాసం బన రెండుదెఱంగుల నుండు వినుడి
 యడవిపాది యనంగ మెడకుంకు మనఁ జేనిపని యన నీరుకో డనంగ ముక్కు
 పుడుక యనంగఁ జెవిసోఁ గన నిన్నియు లుక్సమాస మగుచు రూఢికెక్కు
 నూరఁబుది యనంగ నోరఁగ్రొ వ్వనంగ నలుక్సమాసాఖ్య పొల్పుగఁ దగు నిఁకఁ
 దగఁ దెనుగునఁ దద్ధితప్రత్యయాభిధ గలిగిన మతుబర్థములను గొన్ని
 వివరింతుఁ బ్రత్యయా లవి కాఁడు గాఁ డాఁడు వాఁ డరి యీఁ డిఁడుల్ వహిగ నిండి
 యిఁడి యన వసుగ నెనఁగుచు నుండును వీనికి లక్ష్యము ల్వినుతుఁ దెలియ
 నవలఁ గాఁ డుప్రత్యయము వచ్చి నెఱవగకాఁ డనంగ సొగసుకాఁ డనంగఁ
 గుంటెనకాఁ డనఁ గోటుకాఁడన నీటుకాఁ డనఁ జేవాడికాఁ డనఁ దగుఁ
 సొస్ఫుతపదముపైఁ జరు నొక్కటను విటకాఁ డనంగను నయకాఁ డనంగ
 నవలను మతుబర్థమగు గాఁడుగు నందగాఁ డన నెఱపందెగాఁ డనంగఁ
 గన్నగాఁ డన జూదగాఁ డన నిఁక మతుబర్థమునందు నాఁ డనెడిప్రత్య
 యము వచ్చి తనరుఁ గొడిమెలాఁ డొరిమెలాఁడు పొన్నువల్వగలాఁడు వన్నెలాఁడు
 నాఁగ మత్సర్థము దాగతి వాఁ డుప్రత్యయం బమరుచుఁ బసులవాఁడు
 చుటివాఁ డెడవాఁడు వింటివాఁడు తుపాకివాఁ డీటివాఁ డన వఱలు జాతి
 వాచకములు పాటువాఁ డనఁ రాచవాఁ డనఁ గమ్మవాఁ డన నలరు నటుల
 నవల నరియచు ప్రత్యయము వ చ్చొటపగి నేర్పరి బాగరి యోర్పరి యనఁ

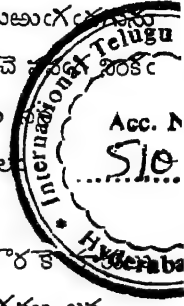
* సమాహారోదాహరణములయం దవశ్యకర్తవ్యమగు సేవద్యావము చేయబడలేదు.

జూపరి మనసరి జూదరి లూపరి తీర్పరి యనంగ వర్ణిలు నింకఁ
 గనఁగొన్ని నుడుల నీడనుప్రత్యయ మ్మొది గుణమును బాసయుఁగులముఁదెలుపుఁ
 గపటీఁడు నాఁగను గన్నడిఁ డనంగ సాలీఁడఁ దనరు నీజాడను మఱి
 వహిగల్గుట కిఁడను ప్రత్యయమొది కట్టిడి వెరవిడి యన నడరు మఱియుఁ
 గడు లేని దనుట కొత్తెడ నిడిప్రత్యయం బది వచ్చి ముక్తిడి యనఁ దగు మఱి
 యిండి యిడియను సీరెడుప్రత్యయములుఁ బసి యనునుడికడఁ బాసఁగి లెస్స
 ధర్మనాచకమయి తనరారును బసిండి నాఁగను బసిడి యనంగ నెలయు
 వరుస నింకఁ దిజుతవాచకరీతులు తెనుఁగునఁ దగునట్లు తేటపఱుతు
 రహిగ నతీతమా రాతినిపొద్దు నెత్తటిజాము లవిరెడు గానియట్టి
 గతకాలము దెల్లఁ గలుగు లఱ్ఱ మఱియు గతకాలము దెల్లఁ గలుగు లుజ్జ
 కడుఁ దా నెఱుంగనికాలమున దెల్లఁ గలుగును లిట్టు పొకముగ నవల
 వానలు గలిగిన వసుధ సలిచు నా నిదియె లృజ్జరమై యెసఁగుచుండు
 గనుఁగొన రాఁగలకాలాబున దెల్లఁ లృట్టగు రాఁగలరెండుభాము*
 లవిగాక తగు భవిష్యత్కాలము దెల్ల వఱులును లు ట్టింక వర్తమాన
 కాలమున దెల్లఁ గలుగు లట్లు మఱి యాశీర్వాదమున లిజ్జు చెలఁగు మఱియు
 నరయ విధినిమంత్రణామంత్రణాధీష్టుస్థానప్రశ్నసరణి లిజ్జు
 దనరు నెట్లనఁ జేయఁదగినకార్యం బెఱింగించుట విధిగ రాఁగించు నవలఁ
 బూనిక నియమించుట నిమంత్రణ మగు నదె సేమిదికి వచ్చినటుల నడుచు
 కొమ్మన నామంత్రణ మ్మగు సత్తారపూర్వకవ్యాపారము తగధీష్టు
 మడుగుట ప్రార్థనం బగు నొరుని దెలియ నడుగుట సప్రశ్న మగును మఱియుఁ
 గనంగ నాశీర్రమునను విధ్యర్థము నను లోట్టు వఱులు నె ట్లనినఁ గవులు
 వీనికి లక్ష్యము త్వేర్వేఱ వినుఁ డింక భూతార్థ మగు లేమియో ననంగ
 భాగ్యులు మీఁదను బ్రబలనున్న దన భావ్యర్థమా ననుచున్న దనంగ వర్త
 మానార్థ మగు లోకమాత నన్ బ్రోవుత మనంగ నాశీర్ర మయ్యె మఱియుఁ
 దెనుఁగున నాశీర్రచసరీతి యెయ్యెడఁ గావుతఁ బ్రోవుతఁ గాతన నగు
 నావెన్నుని దయ మేల్గవుతఁ బ్రోవుతఁ గరుణ నన్రక్షించుఁగాత శుభము
 లాయెడు నా రమ్మ చేయుము లె మ్మన్న విధ్యర్థ మయ్యె నివిధము లింక
 నొరుని జెప్పు బ్రథమపురుష మెదిరివాని దప్పకచెప్పు మధ్యమపురుషము

* రాఁగల రెండుభాములుఁరాఁగలరాత్రి రెండఁబాములు.

తనకుఁ జెప్పుకొన నుత్తమపురుష మివి యేకవచనబహువచనవిధములను
 సత్ప్రతులందు నెసంగుచునుండు నెచ్చటను బ్రథమపురుషమున కేక
 వచనమ్మునకు బహువచనమ్మున కరయ భూతార్థమందు నొప్పు నెను నిదియు
 మొగి మధ్యమపురుషుంబున కితివి యితిచి పరఁగు నయ్యుత్తమపురుషమున కి
 తిని ఇతిమి తగఁ జెందును బ్రత్యయంబులు వీనికి లక్ష్యము లివ్వఁజేరింతు
 కనుఁడు చేసెను జేసి రనఁగఁ జేసితివి చేసితిరి యనఁగఁ జేసితిని జేసి
 తిమి యన నిటులు వర్తిలు భవిష్యదర్థమునఁ బ్రథమపురుషమున కేక
 బహువచనముల కెప్పుట్టుల నునుచురు చను మధ్యమపురుషమునకు దువుదు
 రమరు నుత్తమపురుషమునకు దును దుము దనరుఁ జేయును జేతురనఁగ మధ్య
 మపురుషమునకు నమరుఁ జేయుదువు సేయుదురు నాఁగ నుత్తమపురుషమునకుఁ
 దనరుచుండును జేయుదును జేయురుము నాఁగ వరుస నింకఁ బ్రథమపురుషమునకు
 వర్తమానార్థకవచనబహువచనముల నెడి నెదరు నై పలికెడిఁ బలి
 కెద రన నిట్లు రాగిలు మధ్యమపురుషమునకు దవు దరును దనరుఁ బలికె
 దవు పల్లెదరన నుత్తమపురుషమునకు దను దము సగుఁ బల్లెదను బలికెద
 మన నిట్లు కాలత్రయస్రసంగోక్తులవలనఁ గ్రియల్ దగు వరుస నింక
 బాళిగఁ దెలిపెదఁ బ్రథమపురుషమున కల్లభూతభవిష్యదర్థముల నె
 యరయ స్థావరతిర్యగప్రాణివాచకపదములందలి యేకవచనబహువ
 చనము లొక్కవిధంబై వనము పెరిగెను వనమ్ములు పెరిగె ననఁగ హయంబు
 బలిసెను హయములు బలియును నాఁగను లక్ష్యము లిట్లు చెలంగు నవల
 సరవిగా మానవస్థావరతిర్యగప్రాణు లర్థంబులై యమరునెడల
 నూహింపఁ బ్రకృతిపై నున్న యనెడుమాటపయిని బ్రత్యయములు పరఁగుచుండుఁ
 గన వర్తమానార్థమున నేకవచనబహువచనములను దియు వియు ననఁగ
 సిరి యగుచున్నది సిరు లగుచున్నవి యనఁగ నీలాగున నమరు నెచటఁ
 బురుషులఁ జెప్పునప్పుడె యాఁ డనఁగ వచ్చి ముని పల్లుచున్నాడె ననఁగ నల్ల
 యున్న యన్నాటపై నొప్పు నా ర్భహుతను ధీరులు పలుకుచున్నా రనఁగఁ
 దెలియ నింక నెడి నెడులు వచ్చు నన్నింటఁ బ్రభువు పల్లెడిఁ జెట్టు పండె డెలుఁగు
 మెలఁగెడి వలువ కదలెడు నాఁ బ్రథమైకవచనముల్ దనరు నివ్వరుసతోన
 నవల సప్రాగభావార్థంబులై నట్టి క్రియల నదు వనుప్రత్యయము వచ్చి

తగు నిష్పాడు కుజంబు నెగడదు మదకరి బెగడగు చెలి సాధుఁ బొగడ దనఁగఁ
 గనఁగ విందురు కందు రనుటకుం ద్రుపు వచ్చి విండు కండ్రన నిట్లు వెలయునిక
 లఘ్వాదు లైన చలస్తరవరచరప్రముఖముకౌ క్రియాపదములందె
 యిత్య మేర్పడక నొక్కెడల నడంగు నట్టులుగాఁగ నిలిచిన నిలుచు వినుఁడు
 చలియించెను జలించె స్తరియించెను స్తరించె వరియించెను వరించె వహిఁ జరించెఁ
 జరియించెను ధరించె ధరియించె నన నొప్పు నిటువలె మఱికోన్ని యెఱుంగఁగలము
 గణియించెను గణించె ఘటియించెను ఘటించె హరియించెను హరించె హరించె
 జూచెనే ననుటకుఁ జూచుడు నాఁగను వచ్చెనే ననుటకు వచ్చుడు వచ్చెనే ననుటకు
 మెచ్చెనే ననుటకు మెచ్చుడు సనిన లిజర్థక్రియ లగుచు నలరు నవల
 బెక్కిటి కొక్కియె వెట్టెఱిచో నాది నిలుపక కడపటను నిలుపఁదగు
 నటులుగాక నడుమ ననుచింపఁ దగదొప్పు దొరకెను గజఘటల్ దొరకె
 కరిఘట ల్తురగము ల్దొరకె ననుట యొప్పు గరిఘట లబ్బెను దురగము లన
 రా దింకఁ దుదియకారమున కెత్వములేకు క్రియలపట్టుల నెత్వమయి తనర్పు
 నెద్దు పర్వెత్తిపోయెను నాఁగ బంటు పనివినియె నా నిట్లు నెగడు మఱియు
 నూయెల పయ్యెద తాయెతులనడిచి యెత్వమునకు యత్వ మేత్వమునగుఁ
 జాయకుఁ బాయకు లోయకు ననుపల్తులం దెత్వ మమరక యత్వ మగును
 సరవి సముచ్చయశబ్దాంతములఁ గ్రియ నమరింప బహువచనముగఁ దనరు
 నేకవచనముగా నెసఁగదు వినుఁ డింక శ్రీశుండు హరియు వచ్చి రన మఱియుఁ
 గమలజం డింద్రుఁడు గార్తికేయుఁడు వచ్చి రనఁగఁ జెల్లును వచ్చె ననఁ దగ దిఁక
 వేపోఁక లనుటకు వేయిపోఁకనఁ జెల్లు జాత్యైకరచనాఖ్యసరణి నిట్లు
 చిగురాకు గలయ మొల్పె నటంచు నాముక్త మాల్యదఁ బెద్దనామాత్యుఁ డనియె
 నవల నాచారార్థమందలి క్విప్ప్రత్యయాలంబులకును బర్యాయపదము
 నెఱిఁగింతుఁ దెలియుఁడి యిలకుఁ గోకగుచున్న సంద్రంబనఁగ ని ట్లెసగుచుండు
 నింక స్వార్థములందు హేత్వార్థములయందుఁ గలుగుణిచ్చులయర్థములు వచింతు
 నవి యెట్లన వినుండు వివరంబు మీఱ నింపుదు రింతు రనఁగ నొప్పును బహుతన
 భువి భక్తులు గణియింపుదురు క్షీరింతురు హరిగుణము లనంగ స్వార్థిచ్చు
 కన దీని కేకవచనమున కింపు నించును వచ్చు తత్త్వము లిట్లు
 ఘనుఁ డెఱిఁగింపునా జనుఁ డెఱిఁగించునా లక్ష్యము లిట్లు
 నూహింపఁ బనిచేయుచుండెడు నరుని జేయింపుచున్నాఁ డని యిట్లు
 నమోదు సంఖ్య...



మాటయె యలహేతుమశ్శబ్దమునఁ బరఁగుచునుడు నిప్పుగిది మఱియుఁ
 దహతుమశ్శబ్దమునఁ దముగల్గి యిప్పింత మనఁగ నిల్లెసఁగుచుడు
 నొగి సాష్టాంగమునఁ గల్గి కాల్పత్రయమున నిష్ఠ మనంగ నమరుచుడు
 నవల యజుతాన్త మతేనయమున నేని మాటిమాటికినేని తేటగాఁగ
 సూచించు నతఁడచ సాదిది మీఁజఁగ నిట్లు లక్ష్యము లెన్న చెలంగు నిక
 దొరఁకొన నామధాతుప్రకృత్యార్థము తనయుడు కావలె ననుచు నిచ్చ
 గుంచుట యన్నట్లు లింగ కృష్ణము కృష్ణనివలె నాచొంచుచున్న
 వాడన నిట్టిక వహిగ నాభ్యాసార్థ మిలను సత్యచ్ఛుగఁ బలుకు ననుమొ
 దలయిననుడువులై తగునిక భావకర్తార్థము లైలిపెద నగుట యనఁగ
 బ్రభువుచేత నొసంగబడుట యనఁగ నిట్టి నుడులు లక్ష్యములై యడరు నవలఁ
 గ్రాహనం బగుచోటఁ బశ్చింబువెత సౌశ్రయముబుద్ధిస్తున నిగ్ధయంబుపట్ల
 నెత్వము నొత్వము నొత్వము వరుసగా నలరు దీనికి లక్ష్యములు వినుండు
 వనితరావే యన వానలు గలవేమొ నాఁగ నీవో యతఁడో గణింపఁ
 జెలియ నీవేచుమీ చేరనొ నన నిక నందించు నొదను నట్టి నుడులు
 నటు నిటు నెటు లన నమరు నొ నటుఁజూతు నిటుఁబిల్తునెటుఁబోయెఁబటమనఁదగు
 నటవలెఁ గాదని యిటనాడెడినెలంత యటఁబాడెడి ననంగ నమర నికఁ
 గ్రియలు విభక్తు లవ్యయములు సుస్థుతపదము లైన నొకచోఁ బరిధివిల్లుఁ
 దెరుఁగున “మాధవం మనసా భజంతి సంతత” మనినట్లుల “దరరథాంగ
 పాణియుగ్ధాయ తుభ్యం నమో” యన నిట్లు “దహనబిబాధరస్తనభరేషు”
 నా వహి మఱియు “నద్ధావాగ్విబుధ” మనిన ట్లనువాదాన నటులు గాక
 భవతి దదాతి బిభర్తి భాతి చరంతి గిరతి శేతే యనుక్రియలు చొరవు
 రామః పయోధరం గ్రామేణ సర్వస్య యనెడువిభక్తులు నునుపఁ గావు
 కృత్వా హసిత్యా పరిత్యజ్య నాఁగ క్షాంతల్యబంతావ్యయాల్ తగవు కృతుల
 రేసి గరియా వరీయా ననెడి యీయనుక్ ప్రత్యయాంతము లొచ్చిరవు తుదల
 నెన్నంగ దత్తవా కృతవా ననెడి క్తవతుప్రత్యయాంతాల్ కృతులను జొరవు
 పేచివా నేయివా నూచివా ననుక్వసుప్రత్యయాంతంబు లేపటఁ జొరవు
 రంతు మకర్తు మస్రంకార మను తుమున్ ణములంతములగు శబ్దములు గూడ
 వహించ నహేవతు లనునవ్యయపదము లొసర విటులఁ దెనుంగునకు మఱియుఁ
 జేయఁదగినదినా నీయఁదగినదినా నమరు లేవ్యప్రత్యయార్థము లయి

యవల శత్రుప్రత్యయార్థముగలపేళ్లు వర్తమానార్థాన వఱలు వినుడి
యెలనాఁగ వీణవాయించుచునులఁ బిల్చుచుమెచ్చుచుఁ గనుగొనుచు నననిఁకఁ
జెలి నాథుఁ బిల్వవచ్చె ననఁ బిల్వ ననుశబ్దము తుమున్నంతమై యమరు నింక
దనుజతమ్ముని శాశ్వతముగ నిల్పెను రాముఁ డనఁగ శాశ్వతముగ ననుడదము క్రి
యావిశేషణమయి యలరును మఱి విధేయవిశేషణము తెల్పెద వినుఁడు పయి
రాములడు సుగుణాభిరాముఁ డనుచు విశేష్యము ముందుఁగాఁ జెప్పి యలవిశేష
ణము పైని నిట్లు నమరింపఁగా విధేయవిశేషణ బనఁగ వఱలు నిఁక
నావల క్వాప్రత్యయార్థపదాల్ వినుం డానించి పిలిపించి యాడి యలిగి
చేసి చూచి వరించి డాసి నా నివి యెల్ల క్వాప్రత్యయార్థముై తనరు మఱియుఁ
బ్రణుతించి విరచించి పరిభవించి యన ల్యప్ప్రత్యయార్థములయి పరఁగు నింకఁ
బడఁ బఱిచెను బెట్టె బా టనుశబ్దముల్ సంస్కృతపదముపై సంఘటింపఁ
జనును సంకటపడె సంతోషపఱిచెను బాధపెట్టెను దుఃఖపాటు సడలె
ననఁ బ్రియమును భయము ననునుడుల్ రెండునున్నతోఁగూడిమెచ్చుగఁ బ్రియంప
డె భయంపడె ననఁ బాటిలు నివ్వధమ్మునఁ గొదవపదములు పేర్చొనఁదగ దిఁకఁ
గనుఁగొనఁ గనిన వినిన యనియెడి పలుకులకెల్ల నెఱింగింతుఁ గుఱుచమీఁది
యినపదంబుమొదలి యిత్వంబు చెడి పొల్లయై వాఁ డనుటకు నాఁ డనుచుఁగూర్చి
పలుకనౌ నెటులనఁ దెలియుఁ డిదియె కనినాఁ డనఁ దగదు కన్నాఁ డనంగ
విన్నాఁడనంగను వెలయు నిట్టివి జడ్డలై యున్న వాడన నమరుచుడుఁ
గన్నవాఁ డనఁగను విన్నవాఁ డనఁగ నీవగలను జెప్పఁగావలయు నాతఁ
డట్టివాఁ డిటువాఁ డెట్టివాఁ డౌట కొ నట్టిండు నిట్టిండు నెట్టి డనఁగఁ
బరఁగు నింకఁ గృదంతభావార్థాత్ములు తెలుఁగునఁ గొన్నింటిఁ దెలుపుదుఁ దగఁ
దలఁపు వలపు చూపు సౌల పనుశబ్దము లుప్రత్యయాంతత నొప్పు చుండు
తలఁచుడు తిరుగుడు నలుకుడు పొదుగుడు నన నుడుప్రత్యయమై చెలంగుఁ
దెలియుట కలఁచుట తలఁచుట యనెడిపదమ్ము లుటప్రత్యయమ్మయితగు
రహి తోఁచడము కొసరడము కోరడమన నలయడముప్రత్యయ మగుచుఁ జనుఁ
గన్నెఱికము రాయమన్నెఱికము కడుఁ బెద్దెఱికము నిఱుపేదెఱికము
పెఱరాచెఱికము కమ్మెఱికము ననుపేరు లివి ఱికప్రత్యయ మవుచుఁ దనరుఁ
గోత వ్రాతయుఁ జేత వ్రాత యనునుడులు తప్రత్యయమ్మయి తగుఁ నలయక
పొందిక యచ్చిక పోలిక కోరిక యనఁగ నికప్రత్యయ మయి తనరుఁ

గనుకలి వినుకలి యనఁ గలిప్రత్యయాఖ్య నెసఁగుచుండును వినికి యనికి
యనఁగ నికిప్రత్యయూతత తగు నికఁ గలుగుట యనుటకుఁ దెలియఁబడుతు
బలిమి మాలిమి కూర్చి కలిమి పోడిమి తాల్చి యన నిమిప్రత్యయమై తనర్పుఁ
దలఁప నభావాన్యముల నమిప్రత్యయములు వచ్చి తగు శబ్దములను గొన్ని
తెలిపెద సౌజ్ఞగాఁ దలఁపమి, చేయమి, వినమి, కనమి యన వెలయు నిక,
కిప్రత్యయ మగు దుక్కియన నొక్కట లోభితనము పెద్దతనంబు చెనఁటితనము
నెఱతనమును గ్రామఃశితనము పదతన మనఁ దనప్రత్యయమయి తనరు
నలుగుట కలుకన, నిలక మునుక పోక యాఁకన కప్రత్యయ మగుచుఁ బాలు
పొందును నిలుకడ పోకడ యనఁ గడప్రత్యయం బగును విఱగడ పన్ను
గడ తేనుగడ దిగుగడ యనఁగను గడప్రత్యయ మగుచుఁ గన్నట్టు నికఁ
గనుటకుఁ గంటయు వినుటకు వింటయుఁ దినుటకుఁ దింటయుఁ దెగి కొనుటకుఁ
గొంటయు ననుటకు నంటయు నన నుటప్రత్యయంబులు వచ్చి పరఁగు నవలఁ
దలఁపఁ బునలకుఁ జుటలు వచ్చి ప్రోపునకుఁ బ్రోచుటయనఁగఁ గొఱలుచుండు
నింపు నిం చనియెడి యిట్టిపూలమీఁద నొక్కొకయెడ నుట లుంజెనేని
అదియెల్ల భావార్థపదము లనుచుఁ దెనుంగునఁ దగుఁ గోపింపు టనఁగ మఱియుఁ
గోపించుట యనఁగఁ గాపింపుట యనఁగఁ గాపించు టనఁగఁ జొక్తనుగు నిక
రాగిల్లు విలసిల్లు రంజిల్లు సనుచోట భావార్థమున నుటప్రత్యయ మయి
రాగిల్లుట యనఁగ రంజిల్లు టన విలసిల్లుట యనఁగను జెల్లు నవల
నేప్పుచే నికఁ గొన్ని విశేషములు లెస్స తెలిపెదఁ గవులెల్లఁ దెలిసికొనుఁడు
కాకుసంబోధనకర్తధారయముల నవ్యయాల నచేతనముపయనిఁ బ్ర
థమలపయి కచటతపలకు గసడదవలు వికల్పముగ వచ్చు నవల
లలి నుదంతక్రియలపయి కచటతపల్ గసడదవ లగు వికల్పమునను
మొకమోట మిటు సెల్లనె కనంగ సృహరి, యానె గపటపువగలు జగదగణ్య
సీచెప్పిననుడి శౌరీ చాలు బుధులకు సీసేసినదియె కృష్ణా సమవఁగ
నుపకృతిసేయనై నపురాణవిగ్రహ విబుధులుపోగడ మీఱుబరమాత్మ (?)
నుతియింతు హరివిగాన తమి మనుపు దేవనది నీకు సుతయు గానఁ దగెశార్జి
యననొప్ప నికఁదొల్లిఘనులు చెప్పినప్రయోగములు వీనికిఁ దెల్పు దమరవినుఁడు
ప్రబలు నుద్యోగపర్యమునఁ గారువున కాదేశంబురానిది తెలిపెద నిదె
యవల “సీచెప్పిన” యనెడికందమున నేచక్కఁ గనువాడనే యనఁ దగె

కర్ణపర్వమున వికల్పముచేత సంబోధన కాదేశము రహి రాక
 తనరును “మాతండ్రి” యనెడుకండమున “నికృష్టా తునిమె”దని యెసఁగె మఱియు
 వరుస నుద్యోగపర్వమున నాదేశ మవ్యయపదమ్ముపయి రాకయె తగుటకు
 “ధృతరాష్ట్రుఁ” డనెడి మత్తేభను “గానతగం బూదె” ననుచు నీగతి చెలంగు
 నవ్వీరాటమ్ములో నాదేశ మది యచేతనపుద్వితీయకుఁ దనరు వినుడు
 మఱి “భవదాజ్ఞ” యన్యత్తేభఁ ‘జిక్తువడంజేయదె’యటంచు రంజిలు నిఁక
 గర్ణపర్వమున నొక్కట “నృపుండునుభీష్టుఁ” డనెడిచంపకమాలికను ‘మత్స్య
 నాథుపసులబట్టెనా’ యనుషష్ఠ్యర్థమునను జ్ఞప్తిమురాక తనరు నవల
 మును కర్తృధారయమునకు నాదేశ మచేతనమునకు వచ్చినది యిటులఁ
 ‘దెగి’యనుదాన ‘నొండుగడకుఁబోవకుం’ డని కర్ణపర్వమందునఁ దనర్చెఁ
 గడు విరాటమున నాకర్తృధారయమున నాదేశ మొకచోట లే దనుటకు
 “నకుటిలుం” డనెడి చంపకమాలికను ‘గుంతి ముద్దు సేయుకొడుక’ నొల్పిచె నవలఁ
 దనర నచేతనమునకు నాదేశము రానియందునకు విరాటమునఁ దృ
 తీయార్థమునను వర్ణించుచుండెను “నావతిగంధర్వచేపడి” యనఁ
 బరఁగ నచేతనప్రథమ కాదేశంబు రానిది మనుచరిత్రను గణింప
 “సిచనుదోయి” యనియెడి యుత్పలమాలికను ‘వయఃశ్రీ చన’ నని చెలంగె
 రహిగ నచేతనప్రథమ కాదేశ మొప్పునిది కపులషష్ఠమున “నుచితమె
 దీనిమె” ననెడిపద్యముతుద “నలపుష్పదామకంబుచెలికిదాపె” ననుచుఁ
 దీరయ్యె నింక ద్వితీయ కాదేశంబు వచ్చుట కుద్యోగపర్వమందు
 “నావిభురాజ్యపుశ్రీ వాలి” యనఁబూల్చె వెలయుహరిశ్చంద్రనలచరిత్ర
 యందచేతనముల నాదేశ మాకర్తృధారయారంబునఁ దగె నిదె “పలు
 పగతురగఁము” లని పలుకుటకుఁ “బలువగతురగము” లనిపల్లబడె శ్లేష
 నలరు హరిశ్చంద్రనలకథ నింక నాంతపదము మీఁద జత్త్వమ్ము రాక
 సత్త్వంబు వచ్చిన జాడఁ జూడుఁ డిదె ‘సారంగాహితమును సంపె’గనఁ దగె
 ‘నతనుబలం’బనునట్టి కందమునందు నింకఁ గొన్ని తెఱంగు లేర్పరింతుఁ
 దొలుత హరిశ్చంద్రనలచరిత్రను మూర్తి ‘తరలక’ యనెడికందంబునందు
 దరియించు చనెడినాంతపదముమీఁది ‘బల్వల’ యనుబమున జత్త్వంబువచ్చి
 యఱుసున్న లేకయె యలరె శ్లేష నవల వెలయంగఁ దత్తథ వెండి మిగుల
 ‘మర్యాద’ యనుగీతి మఱియట్లు జత్త్వ మలరి సున్న లేక కుల యనుకుత్వ

మునకు గుత్తవస్తు వచ్చును శ్రేష్ఠ దాన రాజుల్ లసద్ధతిని రాజులసదురు
 ధృతిని శ్రేష్ఠగఁ 'జతురభి'యనెడు మత్తేభ సంధి తగఁ బొందించె నింక
 నుభయసత్తవిమిత్రుఁ డుద్యోగమునఁ 'గల్పకంబు గరమువేడ్డగ' నని చంప
 కమునఁ బ్రాసంబు గకారంబుగాఁ జెప్పె 'నారకర' మనుకకారమునకు
 జత్వంబు వచ్చి యచ్చట సున్న లేకుండ "ధృతరాష్ట్రుఁ" డనెడి మత్తేభమండు
 'వేగ తెగంబాటి' నాఁగ నిచ్చోటను గలుగుజత్వము వికల్పితఁ దగు
 మొనసి యుద్యోగముననె "జగమ్మలనెల్ల" డనెడిచంపకమాలికను గకార
 మగుటసమునను 'నెంతగుమతులైన' నంచును జత్వముకుకారమున నిడె మఱి
 వీనుఁ డచేతనపదమ్మునకు ద్వితీయాశ్రమునఁ దగునాదేశము గలిగినది
 శాకుంతలమ్మున శార్దూల 'నావాలుఁగనుదోయి' యనుపద్యమునను ప్రాస
 ముననె 'యాహాపుట్టగనుపింపదే యిత్తు ధన్యు'నకని యిట్లు దనరె మఱియు
 "ఒకనిమిష"మను చంపకమాలికందు 'పొమ్మెకవని' విధ్వర్థమునఁ జెలంగుఁ
 జేతనపదమున కాతఱి జత్వ మెడలి యుద్దకాండమందులఁ దలిర్చె
 వెలయురాఘవసాండవీయమున నచేతనద్వితీయప్రథమ నడచుపట్ల
 దాని కాదేశంబు రానివిధమునకుఁ జెప్పెదను 'దదంఘ్రీచేర్చు' మనుచుఁ
 దనరు నీలాగునఁ దత్తావ్యమున మఱి ప్రథమార్థచేతనపదమునందు
 జత్వంబురాక పొసంగునందుకు గణింప 'సమదాటోపారి పంక్తిరథం' డ
 టంచు 'నాపట్టణ' మనుకందమునఁ బొల్పె 'నగరిపురమత్తలి'నా 'వెలయున
 ఖలభవనము' లనునలగీతమున నచేతనమునకుఁ బ్రథమార్థమయిన యెడ
 రహిగ నాదేశంబు రాకుండె మఱి యచేతనమున కాకర్షణారయమునఁ
 బ్రబలు నాదేశంబురాక కన్పట్టెను "బుడమిఱ్ఱేఁడీరీతిఁగడఁ"గి యనెడి
 తత్ససమంతునఁ "దనరుచొక్తపురాణమునిదంపతు"లటంచుఁ దనరుదాన
 'నన్నగరంబున' ననుచోటఁ బ్రథమమై కరముజత్వముగాంచి గరమనఁ దగె
 దెలియ నలరు 'ద్రోవదివరలీల'యనుచోఁ గ్రియపయినుడి జత్వమయి తగె మఱి
 సరసపుమాటలఁ జంద్రమాళికవి రచనఘటించిన హరిశ్చంద్రకథను
 ధోరణి గ "నకటాచేరెడునేలకు" ననెడిమత్తేభ నాలవపదమున
 'రాజకుమారుడ' న్రాజులై జేతనమగుపదమునకు షష్ఠ్యర్థమునను
 రహిగ నాదేశంబు రాక యీశతులఁ గృతులందుఁ జెల్లు నొక్కడలఁ గనుక
 యెచట నేయర్థమం దె ట్లుండె నట్లులె రచియింపఁగావలె రసికుల కింకఁ

బదముమొదల గిత్వమొదవి గీములు గిండు లనుచు నుండని యెడఁ దెనుఁగుఁగబ్బ
ముల నొక్కయెడఁ బలుకులు జంటగాఁ గూర్చి నుడువుచో రెండవనుడుగుమొదలి
వ్రాయ్చి గిత్వంబు వచ్చి పులి గిలి నా నిల్లు గిల్లన నిట్టు లెసఁగు నిక
నక్తరములు గొన్ని యమరంగఁ బల్లుచోట గకారము వకార మగుచు నొప్పు
నురుగు నురువు నాఁగ ను మఱి తెల్లన ద్వీరుక్తులు వింప్ర మినమిన తళతళ యన
వహి నింకఁ దద్భవపదములౌ సచజలు తలకట్ల నమరు నెత్వములు పొసఁగ
వొక్కసైజ్జపదంబు దక్త సానాసము సాచు సంబర మనఁ జందు చాయ
చక్తరమన జాము జడ జలంగ యన నీజాడలు గానట్టి సచజలెల్ల
నెత్వమ్ము లానవి యెఱింగింతు సెక సేస చెఱకు చెలువ జెట్టి జెట్టి యనఁగఁ
గనఁగ నావలఁ దెనుఁగున ణకారమ్ములు తెలిపెదఁ గొన్నింటిఁ దెలియుఁ డిటులఁ
బణఱి యురువణించి వణఱి యణఱువ నాఁగణఱయణఱగు జాణ ముణిఁగియనఁగఁ
బోణిమి, మణుఁగు, పూఁబోణి, పణ్యారము, పురుణించి, బెణఁకెనాఁబరఁగువరుసఁ
గాఁ బదునాల్గు నీకరణి పేల్లెందులే వివి డకారమ్ములై యెసఁగు నొకటఁ
బడఱి, యురువడించి, వడఱి, యడఱువనాఁగడఱ, యడఱి, జాడ*ముడిఁగి నాఁగ
నింక శకారమ్ము లెఱింగింతు శేబాసనునుడి యెత్తాత్వతఁ దనరు వినుడి
శింగాణి శిరి శేలు శీవిరి శేమంతి శేకరించెను శేరు శీదరంబు
శిరి శింగణావ త్తి శిరిమిడితరటు శిరాజి శేమంబు శేరబడు లనఁగ
శాబాసనఁగ నిట్టిశబ్దముల్పదునాల్గు †తెలుఁగునను శకారములగు నవల
మొదలను నడుమను దుది శకారము లున్న సంస్కృతశబ్దా లెసఁగుఁ గొన్ని
శాలాశిఫా శేషశమశంఖశుభశుక్ర శీతశిలాశుచిశివ లనంగ
శలశక్ర శమిశీలశర్తశంపా శ్వేతశయశాలిశరశర్వశౌరు లనఁగ
శ్యామాశిఖాశిఖిశ్లాఘాశిరశ్శితశాబశయాశ్లాఘాశ్మశక్తు లనఁగ
శిశ్మశక్తశిష్యశిష్యశుభ్రశోతశుక్ల శఃఖశ్రవఃశుత్రు లనంగ
శ్రద్ధాశ్రద్ధాశచీశ్వేనశంకాశంకుశార్ జ్జశిశుశశుశంభు లనఁగ
శూలిశోణశ్రావ్యశుద్ధిశూక శ్లేషశీఘ్రశాణాశితశ్రీ లనంగ
శాంతశుక్తిశయనశరణశబలశపథశమనశకలశత్రుఘ్న లనంగ

* జాణయను నర్థమున నిది జాడయని యుగపడలేదు.

† శింగాణి మొదలు పదునాల్గవర్షములును తెనుఁగున శకారము లని కలదు. ఇప్పుడు శకా
రముగా వాడఁబడుచున్నవి.

శంకరశేషముమీదై వాలశాలూరశేఖరశర్వనాశిఖరము లన
 నాశరకేశవకౌశికదాశ్వాన పేశలకౌశలపిశేతము లన
 దశమాశనమశక్తశ్రీమదశార్ణాభిశ్రీమనిశీఢలతునశిశిరము లన
 నశ్రాంతసంశయవిశ్రామకుశలప్రసన్నవిశేషవిశాలము లన
 సీశానదేశికవేశంతనాశకకశ్యలకూశ్మాండకశ్యపు లన
 నాశ్చర్యనిశ్చయపాశ్చాత్యపశ్చిమశశకకృశానువిశదము లనఁగ
 నైశ్వర్యవిశ్వాసశాశ్వతదశనవిశిష్టకిశోరనిశితము లనఁగ
 నాశుగోశీరశుగాశంసువిశిఖవిశాఖకశేరునిశాంతము లన
 వశవశావేశ్యాంశువంశదంశీరాశికాశకాశీకోశదేశము లన
 బాలిశకర్తృశాపభ్రంశసదృశాపదేశాశ్రయాశప్రదేశము లన
 దాశకశాస్త్రాంశువేశదిశాపాశకుశనిరాశాదశాకోశము లనఁ
 గీశపేశిప్రశ్నలేశాశువేశాశ్చదృశ్యవాంశీపాంశువైశ్యు లనఁగ
 నాదేశకులితపలాశనివేశసదేశప్రకాశనిస్త్రింశము లన
 నిక సకారముల నెనఁగును గొన్ని శబ్దములు దానసంప్రాసచమస
 సీమాతసీతులసీప్రసూతిస్వసాలసితవిహాయసోల్లసకిలాస
 రాసలాసవికాసనూసరవాసరధూసరకేసరకాసరబిస
 సితనాసికానేకసిక్తబృసీస్తీరభసలవైసారిణప్రసవసస్య
 వససమాంసలహంసభసితసీతాసుతవిస్తయస్తయసీధుఘస్తరసుమ
 వసనసునాసీరవాసవసిస్థాసివాసనాభ్యాసవిలాసము లనఁ
 దెనుఁగునను ఆకారమునకు ద్విత్వముగలు పేరులు తగుఁ గొన్ని పిట్ట లెట్ట
 లట్టులు వెట్టులు కొట్టులు తొట్టులు బట్టులు జెట్టులు గుట్టుము లన
 జిట్టులు జుట్టులు కుట్టులు మొట్టులు కట్టులు కుట్టులు మట్టు లనఁగ
 నట్టాపు లిట్టులు పుట్టులు ముట్టుఁబాల్ గొట్టులు తొట్టులు కట్టి నాఁగ
 వహిమీఱ నింకఁ గవర్గద్వితీయఖకారము లీవయః గలుగుపేళ్ళు
 పుంఖానుపుంఖవిశృంఖలాఖ్యాసంఖరింఖదసంఖ్యాకశృంఖల లన
 డార్ఖంజుసఖురల్లీనార్ఖరాదలేఖకసల్లేలనవిశిఖమూర్ఖు లనఁగ
 సఖవిశిఖాశిలీముఖసుఖరవిశాఖఖండదుఃఖనఖతుఖకారము లనఁ
 బ్రేంఖచ్చిలీముఖకంఘాణముఖఖగఖరఖురఖండాఖుఖడ్గము లన
 ఖలఖేదఖన్యూలఖలమేఖలాఖగఖాతఖలీనాతిఖట్వము లన

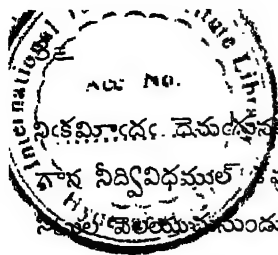
శేఖరవై శాఖశిఖరసఖిశిఖిఖిండకశతమఖము లనఁగ
 ఖాదిరాఖేటకఖిష్టాఖిసూచిప్రముఖిఖిచితఖిలపూనఖరము లన
 తో నింక వర్గచతురఘకారము లైతగు నీపయి నాహ్వయములు
 ఘంటాఘనాఘనఘ్రాఘాతుకఘనఘీంకారఘృణిఘోరఘృష్ట లనఁగ
 నోఘఘుఘర్తనిదాఘలంఘనమాఘలఘిమజంఘాలార్ఘ విఘటిక లన
 నిర్ఘాతసంఘాతదీర్ఘ జంఘామోఘసరఘామఘవమఘివర్ఘము లన
 ద్రాఘిష్టఘూర్ణితఘ్రాఘాప్రఘోషోఘజఘనప్రఘణమేఘజాంఘిక లన
 రాఘవఘస్తరలాఘవానఘవరిఘామాఘ్యఘోశీశఘాసము లన
 ఘ్రినిరాఘాటదైర్ఘ్యదార్యాఘటఘటనాఘటాసంఘటము లనఁగ
 ఘోటకఘంటికాఘోణఘుమంఘుమోద్ఘాటనరఘుఘణంఘణ లనఁగ
 దెలియంగ వర్గద్వితీయధకారము లై రహిబొల్బు బైచేరు లింకఁ
 బౌరివమన్తధపారివావితధారి పృథురాటప్రిమాభిసత్తథ లనఁగ
 దైరికాతిభ్యర్థపార్థపుథుప్రథామంథానమంథరగ్రంథము లనఁ
 బ్రీథప్రథమనాథగాథావ్యథాకుథాశ్వత్థామ మిథునకపిత్థము లన
 గథ్యావనోరథగ్రంథిచైత్రథోత్పాథఃప్రథనరథప్రథము లనఁ
 మిథ్యావధికతథ్యపథ్యపాంథసమరత్థిరనిశీథచతుథు లనఁగ
 బ్రాథనాసర్వథాపార్థయథాతథాతిథివిత్తననిశీథిను లనఁగ
 యూథకంథాక్రోధివీథీనమథుయూథిపథివయాథిమథప్రమథు లనఁగ
 నత్వత్వత్వథివికాయసావయస్మస్మస్మిదిత్వభూతసార్థము లన
 నసిరసేమసిత్తిసగితసలసకిసుసవిరాతితికము లనఁ
 బసానసంసావ్యవసామహాసాకరససికమిథిలాప్రస్థము లన
 వరుసగా నిక మీద వర్గచతురధకారము లైనరును గోరువగను
 గంధబంధురసింధుపైంధవసింధురరాధామధురిపువిరాధు లనఁగ
 గంధరాంధదివాంధగంధబాంధవబంధుసంధానుసంధానసంధు లనఁగ
 నంధకపరిపంధిదంధనాద్ధావిధాధూసరశ్రద్ధాతిధూర్తు లనఁగ
 యుద్ధసన్నద్ధనిరుద్ధబద్ధాసిద్ధవిద్ధానిరుద్ధప్రసిద్ధు లనఁగ
 బద్ధతిగోధాసముద్ధతాయుధసుధావీవధాయాధనవిధము లనఁగ
 బుద్ధసమిద్ధసమృద్ధకదధావీధ్యధైనుకాబద్ధత్పాదము లన

* పరిఖ యని కవర్గద్వితీయముగా నుండవలయును.

1. సమిత్ = కాష్ఠము. ఇది తవర్గ ద్వితీయాంతముకాదు.

ధైర్యాభిధానమాధుర్యహృద్యతాపృథివిధానస్వస్థతము లనఁగ
 ముగ్ధముగన్మిగ్ధుగనమాధిధురంధరాంధోధాన్వితకంఠు లనఁగ
 విధువిధుధాన్వితాతివిధివిధురవ్యాధియోధైర్యమాననోధము లన
 బాహుకసంబాధగంధకసంస్థవధిప్రతిషేధకధిషణు లనఁగ
 విధాన్విదిసాగంధ్యసంధాన్వితసంస్థకసంధాన్విత్యమంధ్యము లన
 నిర్ధారణార్థాంగమర్ధరమర్ధరవార్ధకస్పర్ధాభుగీర్ధపు లన
 వార్ధక్యగీతార్ధమూర్ధన్యవర్ధకివర్ధితాయోధాన్వితవర్ధకు లన
 వార్ధశ్రవోవాధిమూర్ధగోవర్ధనహృషీకాంతర్ధనిరను లన
 ధ్రువధునివ్యాధోవిధుతుదాంతర్ధానశోధనధృతిహృషాధము లన
 దోగ్ధప్రధాయ్యాస్మిగ్ధదోగ్ధీవధూధనశ్రద్ధాప్రబుద్ధప్రవృద్ధు లనఁగ
 స్తబ్ధోమవిలబ్ధబుద్ధిప్రబుద్ధబుద్ధిబుద్ధినిలబుద్ధు లనఁగ
 గృధ్రమహీధ్రాన్వితసప్తచీనరంధ్రనిరంధ్రపురంధ్రు లనఁగ
 నింధనసింధుజలంధరసంబాధవర్ధిపైరంధ్రాన్వితవంధ్య లనఁగ
 ఋష్ణవద్గ్రమ్మగ్రీబద్మబుష్ణమధురాదధితథాసీధునిధు లనంగ
 ధూమధావనసాధుధామధర్మధిషణామాధవాభిధమధుమాధపు లన
 బోధమేధోపాధిసాధారణవిధాత్మమధురమధూళికామధుపు లనఁగ
 నాధ్వాతవేధోధినిధులభూధరదేధీయమానసుధేధ్ధ లనఁగ
 మేధ్యమధ్యధ్యానసాధ్యవధ్యారాధ్యమధ్యమాధ్యాహారబాధ్యము లన
 ధారణాధోరణధోరణీధారాశధారాధురీణధూర్ధీరు లనఁగ
 నధరాధరాధోక్షబుధవధూధానుష్ఠధూర్వహధౌరేయధుర్యు లనఁగ
 సాధకనిషప్రసాధనగుగ్ధనుర్ధారణీవారిధిధరణు లనఁగ
 నిధువనధ్వజసపరిధిబధిరీధ్వజారాధనదైవధశరథు లనంగ
 మాగధసాన్నిధ్యగాధప్రణిధిసముత్సేధావరోధనిషేధము లన
 గాధేయవిధిపరివ్యాధమపశాపధశేషధ¹రాధేయవిక్లధము లనఁగ
 ధన్యధూర్జటివిరోధక్పిదనురాధాకబాధాయబాధిప్రబంధము లనఁ
 బరిధావిసిద్ధార్థి బహుధాన్యసురుధిరోద్ధారిసాధారణభాతుపు లనఁ
 గ విరోధినిధనధాతువసుధాధ్యేతవ్యధర్మధర్మాధానధర లన నిత
 సావిదలుఁ డనంగ దావారికుఁ డనంగ సాపిరన్మపతినా యకావన మన

నెలయు సంస్కృతమున ద్విత్వంబులేని మధ్యవకారనామంబు లవని నింకఁ
 గనఁ దెనుంగునను వకారములకు ద్విత్వములు గల్గి కొన్ని పేరులు చెలంగు
 అవ్వ కవ్వము చివ్వ కొవ్వ బువ్వము గవ్వ నివ్వటి ల్లవ్వము గువ్వ లనఁగ
 బువ్వ జువ్వలు నవ్వ నెవ్వగ నువ్విళు లవ్వ జువ్వలు మువ్వ లనఁగ నింకఁ
 గ్రయ్యసాన్నాయ్యనికాయ్యధాయ్యక్షయ్యజయ్యసాహయ్యసంచాయ్యపాయ్య
 శయ్యదిశబ్దాలఁ గియ్యవల్లు దనర్పు నీకియవల్లు రా కెనఁగునట్టి
 పదములు తగు నింక వైయాసికాత్తియహేయంగవిననైయాయకు లన
 వైయాత్యమనఁగను వైయాకరణులు నైయగ్రోధములు ద్వితీయలు సన రమ
 ణీయతదీయత్వదీయమదీయాస్థదీయలు నా యుష్దదీయు లనఁగఁ
 గమనీయతపనీయగణనీయవంధ్యఘటీయు లనఁగ భవదీయు లనఁగ
 నింకమీఁద మకారసంకలితహకారములు కొన్ని దనరారుఁ దెలివిడిగను
 గనుఁడు జిహ్వాజిహ్వగ బ్రహ్మజిహ్వగ బ్రాహ్మణు లనఁ బరబ్రహ్మ మనఁగ
 నింక రంహాంహాప్రబృంహణసంహితాసంహతిసంహారసింహాసంహ
 ననము లన్యబద్ధముల్ కనఁగ ననుస్వారయుతహకారములై యొప్పు నిటులు
 నింకమీఁద హకారసంకలితవకారము లగుచుఁ గొన్ని రాజులుచు నుండుఁ
 బ్రహ్మగహ్వరకహ్వవిహ్వలాహ్వనాహ్వబహ్వశిబహ్వవిష్ణుజిహ్వ లనఁగ
 గుహ్యసమూహ్యదందహ్యమాన గ్రాహ్యకైతిహ్య లనఁగ వాహ్యళి యనఁగ
 సహ్యజాబాహ్యపవాహ్యగుహ్యకసహ్యవాహ్యలేహ్యము లన వఱుపదము
 లన్నియు నిష్పిందులై కియ్యవల్లతోఁ గూడుకయుండు నీజాడ నింక
 నిర్నయస్వర్నదీమర్మీతిగీర్నాధులనుశబ్దములముందుఁ ద్రినయన మను
 శబ్దమునందు నెనఁగు ద్వితీయనకారములకు ణకారము గలుగ దటుల
 నల్లయాచార్యాని యనుశబ్దమునకు లే కర్ణవర్ణాదుల్ ణకారము లిఁక
 ద్రుహిణప్రతప్రపదప్రతీప్రమభ్రాభుకుంసశుతిసుక్కువములు
 కూరవిశుతశత్రుకుద్ధశత్రుకున్ద్రుభూణములు కొమ్ముతోడికూర
 లింక వట్టువనుడి పొంకమా శబ్దాల పేరులు తగుఁ గొన్ని భృంగశృంగ
 కృపకృషికృతిభృతిన్యపస్పణిపృథువృత్తిధృతీమృశదృఢభృగువృథులవృజిన
 విస్సమరాస్యక్ సృతిఘ్నసృణమఘ్నణగృహకృత్తిప్రసృతిద్వప్తవృద్ధిత్వప్త
 వృక్తావృషభపరివృషకృత్సమృద్ధృతగృధ్నుకృంతనబృసీతృణసృగాల
 దృద్ధగృష్టిఘ్నఘ్నఘ్నఘ్నకృకవాకుమ్మగవృష్టిత్వస్థాదృవత్వప్తృష్ణు లనఁగ



ఆంధ్రకాముని.

నిఁకవిఁదఁ దెనుఁజున బృథివి యన్నేమొందుఁ గాక కడమ కొమ్ముకార లగును
 నాన నీద్వివిధముల్ పులు ప్రాససలుల్ తెలిసి పద్యంబుల నిలుప మిగుల
 నానఁజెలఁచుచుండునొనెల్లకృతులఁ జగతినాచంద్రతారార్థమగుచునిదియు
 వ్రాయఁ జదివిన వినిన నెవ్వరి కైన, విభవములు గల్గు సీకృప వేంకటేశ.
 పంచచామరము. ఘనాఘనాతికాంతికాంతకాంచనాక్షశాసనా

జనాసశాక్షనాచనాక్షశాసనాజపాలకా
 ఘనాఘనావనాఘనాఘనాఘనాకాలపాకనాశనా
 ఘనాఘనాశనాకపారిఖండనారమాధవా.

—: ఇది త్రిశూలబంధము :—

ఘ	తి	లకా, ఘనాఘనావ
నా	తి కాం	రిఖండనారమాధవా.
ఘ	త	కనాశనా, ఘనా

ఈపద్యమునకర్థము:—ఘనాఘనాతికాంతికాంత- ఘనాఘన=మేఘుని
 యొక్క, అతికాంతి=అతిశయమైన కాంతివంటి కాంతిచేతను, కాంతా=ఒప్పెడివాఁ
 డా! కాంచనాక్షశాసనా-కాంచనాక్ష=హిరణ్యాక్షునికి, శాసనా=శిక్షకుఁ డైన
 వాఁడా! జనాసశాక్ష- జన=జనులవిషయమై, అ=అంతటను, సశ=కాంతితోఁ
 గూడినటువంటి, అక్ష=కన్నులుగలవాఁడా! నాచనాక్షశాసనాజపాలకా- నా=
 జ్ఞానప్రధానమైనటువంటి, చ=చంద్రునికిని, న=వినాయకునికిని, అక్షశాసన=జితేం
 ద్రియులకును, అజ=బ్రహ్మకును, పాలకా=పాలకుఁడైనవాఁడా! ఘనాఘనావనా=
 గజరక్షకుఁడా; ఘనాఘనాకాల- ఘన=ఘనమైన, అఘ=పాపమునకు, కాల=అంత
 కుఁడా! పాకనాశనాఘనాఘనాశ- పాక=చిన్నవాండ్రను, నాశనా=కొట్టుటకు,
 అ=హేతువైన, ఘనాఘన=ఘాతుకులను, అశ=హరించువాఁడా! నాకపారిఖండ
 నా- నాకపారి=రాక్షసులను, ఖండనా=ఖండించెడివాఁడా! రమాధవా=ఓల్కీ
 ధవుఁడా!

ఇందులకు నానార్థరత్నమాలికానిఘంటుప్రయోగములు.
 సః పుం స్వయమాసుతే వాయకా దేహే కాంతే తు సాస్త్రియామ్.
 చ స్తురుష్టే స్వరేచాపే చకోరే చంద్రమస్యపి.

1. చాపే- ఆమటుకు చోరే అని కలగు.

శాస్త్రీయాం దేవపూజాయాం శక్తా శోభావదేణ్యయోః కంపేవితై భారే యు
గాగ్రయోః.

హేరంబే నః పుమాన్ నాస్త్రీ నాభౌ(సం)సుజ్ఞానవాద్యయోః.

అకారో బ్రహ్మవిష్ణ్వేశకమతేష్వంగణేరణే

గారవేన్ద్రపురేహేతౌభూషణేఘ్రావుమేబ్జయోః.

శక్రఘాతుకమత్తేభవన్తుకాబ్ధఘనాఘనాః. (ఘనాఘనస్త్విన్నే), వన్తుకమేఘేఘా
తుకమత్తేభే) అని ముద్రితప్రతి.

గద్యము. ఇది శ్రీమత్తైరుంబూదూరియతిరాజాచార్యవర్యకరుణాకటాక్షసంప్రా
ప్తాంధ్రకవితాసామ్రాజ్యధురంధర సీతీయుగంధర నందవరకులకలశజలధిపూర్ణి
మాచంద్ర సత్యహరిశ్చంద్ర వాసిష్ఠగోత్ర ప్రశస్తాశ్వలాయనసూత్ర కార్యఖ
డ్గప్రవీణ కామిసీజనపంచబాణ కర్ణాటతుండీరచోళపాండ్యమండలప్రముఖాఖిల
మహీమండలాఖండలదత్తమత్తసింధురసైంధవాందోళికాచిరత్నరత్నకాంచనాం
బరాదివస్తుప్రశస్తమందిర నిరంతరవసదిందిర సకలకళావిచక్షణ నిఖిలశుభలక్షణ
లక్షణకవి వేంకటపత్యమాత్యాభిధానాస్తద్వరవిరచితంబును మంగమాంబా
సమేతగణపరాఘ్నయమృత్రిమణివిఖ్యాతమజ్జనకమాపాలమేల్తుంగాసనాథతిరు
వేంగళనాథాంకితంబును నగు సర్వలక్షణశిరోమణి యను మహాకావ్యంబునం
దలియాంధ్రకాముదియందు నాన్ధ్రోద్భవకారణంబును బంచవిధాంధ్రభాషా
స్వరూపంబును సౌజ్ఞాప్రకరణంబును నజంతసంధినిరూపణంబును హలంతసంధి
ప్రచారంబును విభక్తినిర్ణయంబును నవ్యయపద్ధతియును స్త్రీప్రత్యయకథనం
బును కారకగ్రథనంబును సమాసభేదంబును తద్ధితపదనిష్పత్తియు సుప్తిజంత
వాచకవిన్యాసంబును గృదంతప్రత్యయరీతిభావార్థప్రతిపాదనంబును వికల్ప
జశ్వాదేశవిధంబును సామాన్యవిశేషసూచకంబును శకారసకారభేదనిశ్చయం
బును ఖఘదధవర్ణసరణియును వకారయకారద్విత్వశబ్దమార్గంబును సంయుక్త
హకారశబ్దభేదప్రకటనంబును దేహఋకారవివరణంబును గలయది తృతీయో
ల్లాసము.

కాకినాడ ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తులో పెంకు దొరకు గ్రంథములు.

1 విప్రనారాయణచరిత్రము-చదలువాడ మల్లయ్యకవి	రూ	0	8
2 జైమినిభారతము-వచనము-వేంకటకృష్ణప్పనాయఁడు	...	0	12
3 కవిజనాశ్రయము-వేములవాడ భీమకవి	...	0	10
4 చంపూరామాయణము-ఋగ్వేదికవి వేంకటాచలపతికవి	...	1	0
5 నీతిపీఠపద్యశతకము-తాళ్ళపాక పెదతిరుమలార్యుఁడు	...	0	2
6 యుద్ధవల్లుని బెజవాడ శిలాశాసనము-జ. రామయ్యపంతులుగారు	...	0	8
7 జ్యోతిశాస్త్రసారము-శ్రీమాన్ కపిసఖం కృష్ణమాచార్యులుగారు	...	0	8
8 జ్ఞానప్రసూనాంబికాశతకము-శిష్ట సర్వకాశ్రీకవి	...	0	2
9 సర్వేశ్వరశతకము-యథావాక్కుల అన్నమయ్యగారు	...	0	3
10 కావ్యాలంకారమాడామణి-విన్నకోట పెద్దయకవి	...	0	8
11 ఆకారాద్యముదిత గ్రంథనూచిక	...	0	8
12 పాక్రకృతభాషాత్పత్తి-శ్రీమాన్ మేడేపల్లి వేంకటరమణాచార్యులుగారు	...	0	12
13 శివత్వసారము-మల్లికార్జునపండితారాధ్యులు	...	0	12
14 చంద్రభాగుచరిత్రము-తరిగొప్పల మల్లన్నకవి	...	1	0
15 శివరాత్రిమాహాత్యము-శ్రీనాథమహాకవి	...	0	12
16 ఆర్యభాషావిభాగము-శ్రీమాన్ మేడేపల్లి వేంకటరమణాచార్యులుగారు	...	0	8
17 హృస్వరంగములు-కొత్తపల్లి నూర్యరావుగారు	...	0	8
18 నారసింహపురాణము-ఉత్తరభాగము-చారిభట్టు	...	1	0
19 మన్నారుదాసవిలాసనాటకము-రంగాజమ్మ	...	0	8
20-21 కాళిందీకన్యాపరిణయము (రెండుభాగములు) అహోబలపతి	...	1	4
22 రెడ్లనాటి రెండుశాసనములు	...	0	4
23 ఆంధ్రభాతుమాల-చిన్నయనూరి	...	0	12
24 శాసనపద్యమంజరి	...	0	12
25 శతకసముచ్చయము (ప్రథమభాగము)	...	0	12
26 పరిషత్తుస్థకభాండాగారము. (ద్వితీయభాగము)	...	0	8
27 నూతాంధ్రవాక్యకరణములు-చిన్నయనూరి	...	0	8
28 రసాభరణము-ఆనంతకవి.	...	0	8
29 ఆంధ్రీకబ్బచితామణి-బాలసరస్వతికృతాంధ్రీటీకోపేతము	...	0	8
30 షోడశకుమారచరిత్రము-వెన్నెలకంటి అన్నయ్య	...	0	8
31 హంససందేశము-కల్లూరి వేంకటరామకాశ్రీగారు	...	0	2
32 శతకసముచ్చయము (ద్వితీయభాగము)	...	0	10
33 రాయవాచకము	...	0	8
34 సింహాసనద్వాత్రింశక-ద్వితీయభాగము-గోపరాజకవి	...	0	10

